

HÍRADÓ

XXX. ÉVFOLYAM, 19. SZÁM

ÁRA: 2 FORINT

1986. MÁJUS 10.

AZ ELMÚLT HÉT

RENDSZERESEBB EGYEZTETÉST helyeztek kilátásba a hét vezető tőkes ország állam- és kormányfői a háromnapos tokiói találkozójuk végeztével kiadott gazdasági nyilatkozatukban. Ez a dokumentum, miként a korábban kelt fő politikai állásfoglalás is, az egységet volt hivatott példázni, a hivatalos szövegekben mindenütt kerülték az utalást a nézeteltérésekre. Az egymást követő sajtóértekezleteken azonban kiderült, hogy a valutaárfolyamok, a kereskedelem csakúgy, mint néhány nemzetközi kérdés megítélésében változatlanul véleménykülönbségek vannak. Japán, francia és olasz részről is hangzottak példál, hogy a terrorizmus megfékezésére javasolt Líbia-ellenes intézkedések nem kötelező érvényűek. Thatcher brit miniszterelnök a BBC-nek nyilatkozva, mintegy utólagos igazolásként az amerikai légierőnek nyújtott áprilisi támogatásáért, most azt fejtegette, hogy a közös deklarációt követően csökkent egy újabb „megleckéztető akció” valószínűsége. Szavainak viszont ellentmondani látszik a CBS tévétársaság értesülése, miszerint végleges döntést még nem hozott ugyan a Fehér Ház, de további hadihajókat irányítanak Líbia parti vizeinek közelébe. A líbiai hírügynökség a tokiói csúcson kiadott nyilatkozatra válaszul felszólította az arab világot, hogy szálljanak szembe azokkal a lépésekkel, amelyeknek a céljuk térdre kényszerítésük. A JANA bírálta az arab vezetőket, amiért tétlenül fogadják a hetek intézkedéseit.

SZÉLESEBB KERETBEN FÜZ HÍRMAGYARAZATOT a csúcs fejleményeihez a Pravda. Rámutat, hogy az eredeti szándékot módosítva a gazdasági találkozóból mind nyíltabban politikai eseménnyé válnak a tőkes vezetők összejövetelei. Kifogásolja, hogy a fő nyilatkozat semmi konkrét reagálást nem tartalmazott a Szovjetunió következetes leszerelési javaslatára. Nakaszone vendéglátóként tartott sajtóértekezletén elmondta — ami hiányzik a dokumentumból —, hogy a hetek reményüket fejezték ki, még az idén megtartják Gorbacsov és Reagan második találkozóját, ami „rendkívül fontos a Kelet és a Nyugat viszonyának megjavítása, a világbéke megszilárdítása szempontjából”.

Tokió egyetlen konkrét gazdasági megállapodása, hogy Olaszország és Kanada is csatlakozik a pénzügyminiszterek klubjához, amely a csúcskonferenciák között rendszeresen ülésezik. Most egyébként a japán és a nyugatnémet sürgetés ellenére sem határoztak el érdemi intézkedéseket a dollárárfolyam csökkentésének a megfékezésére.

VEGYES VISSZHANGOKAT VÁLTOTT KI a világsajtóban, hogy a hetek a csernobili atomerőműben történt szerencsétlenség kapcsán a nukleáris balesetekről való tájékoztatás javítását szolgáló nemzetközi egyezmény megkötését szorgalmazták. Healey, a brit Munkáspárt szóvivője kétsége vonta az a beállítás, hogy a nyugati országok nagyobb nyíltságot tanúsítanak a nukleáris balesetekről adott tájékoztatásukban. Jurij Zsukov tekintélyes szovjet szemléirő a Pravdában közölt cikkében azt fejtegeti: Washington, illetve néhány más NATO-ország magas beosztású tisztviselői a szerencsétlenség hírért ellenséges politikai céljaik szolgálataiban kívánták felhasználni. Hisztéria- és pánikkeltés kezdődött. Hazahívják a nyugati szakembereket és turistákat a Szovjetunióból, holott — miként a vizsgálókat tanúsították — semmiféle radioaktív sugárzás nem érte őket. E kampány kiterjed arra is, hogy ne vásároljanak élelmiszereket a szocialista országokból.

A CSERNOBIL MELLETTI ATOMERŐMŰ negyedik blokkjának katasztrófáját minden valószínűség szerint vegyi robbanás okozta. A baleset kivizsgálására életre hívott bizottság még nem fejezte be munkáját, ezért nem szabad elsetietlen következtetni a konkrét kiváltó okra. A negyedik blokk körül most is folyó mentési munkálatokban mintegy százötven ember vesz részt. Helikopterről eddig több tonna homokot, ölmot, fémeket dobtak le, a sugárzási helyzet normalizálódik.

A többi között ezt mondták azon a rendkívüli érdeklődéssel kísért moszkvai sajtóértekezleten, amelyen Kovalov első külügyminiszter-helyettes, Scserbina miniszterelnök-helyettes, a kormánybizottság vezetője és Petroszjan akadémikus, az állami atomenergia-bizottság elnöke vett részt. Tíz nappal az atomerőműben bekövetkezett súlyos tragédia után az alapkérdések egy meghatározott részében lényeges tájékoztatással bővültek a balesetről eddig szerzett ismeretek, részben a Pravda tudósítóinak helyszíni riportja, részben a szovjet szakértők sajtótájékoztatója nyomán. Ez utóbbi nem hagyott kétséget afelől, hogy az atomerőmű ügye a nemzetközi élet egyik első számú tépája lett. Kovalov külügyminiszter-helyettes ezzel kapcsolatban rámutatott arra, hogy a jó szándékkal felajánlott és hasznosnak bizonyuló segítséget a Szovjetunió köszönettel elfogadja, ám visszautasítja a teljesen nyilvánvaló ellenséges célzalt kifogásokat.

KOVALOV KÜLÖN KITÉRT a tokiói csúcsértekezleten elhangzott szemrehányásra, amely szerint a szovjet fél nem adott időben tájékoztatást. Válaszként elhangzott, hogy amint ismeretessé váltak „megbízható adatok”, közölték őket. Amint eligazodtak a helyszínen a tényekben, megkezdtek az információk továbbadását, és ez azóta így történt csaknem mindennap — miként a tájékoztatón hangsúlyozták. Amint Scserbina, a kormánybizottság vezetője elmondta, természetesen kellett néhány óra ahhoz, hogy a bizottság a helyszínre siessen, hiszen például ő maga a katasztrófa idején Kazahsztánban tartózkodott. A helyi szervek az első pillanatban talán nem tudták teljes mértékben fölmérni a baleset arányait, ám rendkívül bonyolult helyzetben, sok szempontból teljesen ismeretlen körülmények között kellett dolgozniuk.

Kaliforniai tapasztalatok

Ahol mindig süt a nap

Mint cseppben a tenger, úgy tükrözi Kalifornia állam gazdálkodása, az érdekegyeztetések, érdeklődések ottani bonyolult mechanizmusa az Egyesült Államokban uralkodó viszonyokat. Nemrég az USA-nak e csendes-óceáni parti államában járt Zányi Jenő, a Magyar Kereskedelmi Kamara képviselőjében, akit a vállalatoknál, intézményeknél szerzett tapasztalatairól kérdeztünk.

● *A legújabb adatok szerint a nem egészen 30 millió lakosú Kalifornia bruttó nemzeti terméke tavaly megközelítette az 500 milliárd dollárt — ha önálló állam lenne, a nemzetek rangsorában ezzel a teljesítménnyel a nyolcadik helyet foglalná el. A helyszíni tapasztalatok alapján mivel magyarázza a gazdasági erőnek ezt a hatalmas koncentrációját?*

— A szubtrópusi éghajlat és a belterjes, öntözéses mezőgazdaság, sok helyen az évente kétszeri aratás lehetősége ezt a vidéket már korábban is az USA gyümölcs-kertjévé varázsolta, ahol a déligyümölcstől a gabonáig minden megterem. Nincs hiány aranyban, más nemesfémekben, bányásznak itt ölmot és vasércet, de jelentékeny a kőolaj-kitermelés is. Mindehhez rendkívül magas színvonalú ipari szerkezet csatlakozik: innen származik az USA félvezetőgyártásának egyharmada, itt állítják elő az amerikai űripari berendezések 23 százalékát. A fejlett technológia fellegvára ma egyértelműen a kaliforniai Szilícium-völgy.

● *Ez még mindig csak részben magyarázza a gazdasági erőkoncentrációt!*

— Valóban, a kedvező természeti adottságok, a jó klíma vonzereje az éremnek csak az egyik oldala. A meglátogatott iparvállalatoknál fény derült más okokra is. A külső megjelenésre egyszerű, előre gyártott elemekből készült üzemcsarnokokból álló ipari körzetek infrastrukturális ellátottsága igen magas színvonalú. Az ipari körzeteket — elsősorban az államnak fizetett adókból — megfelelő úthálózattal, áram- és vízvezetékekkel látják el, valamennyi épület légkondicionált, s a céloknak megfelelően felszerelt. Az általában közepes méretű üzemekben alkalmazott technológiákkal főként kis terjedelmű és súlyú, de rendkívül nagy fajlagos értékű terméket állítanak elő. Az állandó fejlesztés a gazdálkodás egyik alapvető eleme. Nem tud talpon maradni az a vállalat, amelyik nem fordít eleget a mai nyereségből a holnapután megalapozására. Rugalmas az üzemek termékstruktúrája, és a vállalat működését alapvetően meghatározó információrendszer is. A vállalati adminisztráció nem nyilvántartásokat vezet, hanem információkat szerez, értékkel és továbbítja. Az adatok rögzítése a folyamatokkal egy időben történik. A feldolgozást gépek végzik, szinte minden íróasztalon ott van a megfelelő számítástechnikai eszköz. Nem egy vállalat a könyvelést, az adatfeldolgozást feladatokat erre szakosodott cégeknek adja ki, s onnan lekéri a maga számára újat jelentő információkat. Még valamit hozzátennék: miközben a nyereségérdekelt vállalatok a szó szoros értelmében vállalkoznak a „non-profit” jellegű, tehát nem profitérdekeltésgű intézmények is a hatékonyságot, s ennek meg-

felelően a takarékoságot tartják általában elsődleges szempontnak — elég széles körű ugyanis gazdálkodásuk társadalmi ellenőrzése.

● *A maximális hatékonyságra való törekvés közepette hogyan tudják egyáltalán érvényesíteni érdekeiket a kisvállalatok, miképpen akadályozhatják meg a monopóliumok „piacrombolását”?*

— A „kicsik” igyekeznek szakmai egyesületekbe, társaságokba tömörülni. Megállapításuknak jogi korlátai nincsenek, a bejelentés kötelezettsége nélkül alakulhatnak és működhetnek. Adófizetésre nem kötelezettek, költségeiket tagdíjakból, önkéntes adományokból és az általuk nyújtott szolgáltatások díjából fedezhetik. Rájuk van bízva alapszabályuk, működési előírásai, tagsági körük, tevékenységük meghatározása. Ehhez állami szerv jóváhagyására nincs szükség. Az egyetlen kikötés, hogy az így kialakított szabályok és tevékenységük nem ütközhet a törvényekbe, és nem lehet ellentétes az alkotmány előírásaival. Az egyesületek vertikálisan tovább szerveződhetnek, állami és szövetségi szintű egyesületeket hoznak létre, és így versenyben maradhatnak a monopóliumokkal. Mindez per se nem zárja ki, hogy a monopóliumok erőfölényével szemben fellépő szervezetek akciói gyakran hatástalanok maradnak.

● *Nem esett eddig még szó arról, hogy miképpen tudják a vállalati dolgozók Kaliforniában védelmezni érdekeiket a munkaadókkal szemben?*

— Ebben a szakszervezeteknek van a legnagyobb szerepük. A területi és szakmai alapon szerveződött „uniók” a munkáltatók szövetségeivel kötnek többéves megállapodásokat, amelyekben a munkavállalás feltételeit, a béreket, a munkaidőre vonatkozó előírásokat rögzítik. A szervezett dolgozók e feltételek mellett vállalnak munkát, létrehozzák a vállalatnál működő szakszervezeti bizottságokat. Az előre rögzített feltételek megsértése esetén kollektívan, a szakszervezet támogatásával lépnek fel a munkáltatóval szemben, élve a sztrájkjog lehetőségével is. Más kérdés, hogy a nem szervezett munkások adott esetben sérelmükkel csak jogi úton, a bíróságoknál kereshetnek elégtételt, és ekkor nem mindig van esélyük a sikerre.

● *Végül is, kaliforniai útja milyen hasznosítható tanulságokkal szolgált?*

— A kaliforniai gazdaság működésének jellemzője az egyéni érdek és az erre épülő társadalmi rend. Ez a kiemelt versenyben testet öltő szemlélet számos karrier és számos tragédia forrása. Azt azonban meg lehet tőlük tanulni, hogy bármiféle tevékenység csak akkor képes elismertetni önmagát, ha teljesítményt hoz létre. A másik tanulság: Kaliforniában az adó eltitkolása nem ügyeskedésnek, hanem a társadalom anyagi alapjai elleni magatartásnak számít. Ugyanakkor a megfelelő adómaról együtt jár az adópénzek felhasználásának társadalmi ellenőrzésével. Végül, de nem utolsósorban, fontos tanulság az is, hogy fejlett gazdaság csak fejlett műszaki szint mellett jöhet létre, azaz a technikai haladás elemi része mindenféle gazdálkodásnak.

Munkahelyvásárlás Jugoszláviában

Jugoszláviában eddig csaknem 40 ezren jutottak kenyérkereseti lehetőséghez azáltal, hogy saját tulajdonukban levő termelőeszközöket vagy pénzüket be-ruházták valamelyik szocialista vállalatnál. A „munkahely-megvásárlás” gyakorlata azonban az egyes köztársaságokban igen eltérő volt, ezért most egységesítették a foglalkoztatásnak ezen újabb formáját lehetővé tevő szabályokat. A szövetségi parlament április 24-i ülésén szavazta meg az erre vonatkozó új törvényt. A parlamenti vitában az az egyöntetű vélemény alakult ki, hogy az ország lakóinak egy része — főként a külföldről hazatérő vendégmunkások — jelentős anyagi eszközökkel rendelkeznek, amelyeket a szocialista szektor anyagi alapjainak bővítésére lehetne fordítani. (Egyes becslések szerint a jugoszláv vendégmunkások nyugat-európai bankokban mintegy 19-20 milliárd dollárnyi takarékbetéttel rendelkeznek.) Az új lehető-

séggel egyben enyhíteni lehetne az egymillió munkanélküliség is. A törvény kimondja, hogy a szocialista vállalatok munkahelyet biztosíthatnak azoknak, akik meghatározott anyagi eszközöket — pénzt, gépet, műszert — valahányszor be a vállalatnál. (Kivételet képeznek az iskolák, az egyetemek, a tudományos intézetek, amelyeknél ugyan bármely jugoszláv állampolgár beruházhat, de ezzel nem kaphat ott állást.) Amikor az állampolgár szerződést köt valamely vállalatnál eszközeinek beruházásáról, s ezzel megveszeli a munkahelyet, az általa befektetett érték azonnal társadalmi tulajdonba megy át, s ezt így kezelik akkor is, ha esetleg fel kell számolni az adott vállalatot. Annak, aki saját eszközei befektetése révén kerül egy vállalathoz, jogai és kötelességei azonosak lesznek a vállalat többi dolgozójával, de nem lesz beleszólása a jövedelem elosztásába vagy a vállalat igazgatásába.

Francia pótköltségvetés

Az új francia kormány közöltett pótköltségvetéstervezete egy sor intézkedést helyez kilátásba: összesen 8 milliárd frankos pótköltségvetést kap az acélipar és az állami kézben levő Renault-konzern (a Renault a tavalyi pénzügyi évet 11 milliárd frankos veszteséggel zárta). 300 millió frankos támogatást kapnak az egyéni parasztgazdaságok, s a terrorizmus elleni harc jegyében ugyanakkora összegre számíthat a francia rendőrség is. A tervezet szerint a kormány 4 milliárd frank erejéig átvállalja a vállalatok által fizetendő társadalombiztosítási hozzájárulást abban az esetben, ha valamely cég 16–25 év közötti fiatalokat állít munkába. 1987. január 1-jétől eltörlik a legnagyobb vagyonokra kivetett különadót, s adókedvezményeket kapnak a kisjövedelműek is. Az oszta-

lékadót is leszállítják 50 százalékról 45 százalékra. A fentiek fedezetére a kormány mintegy 8 milliárd frank értékben kíván az idén állami érdekeltségeket, mindenekelőtt biztosítótársaságokat kiárusítani. Befagyasztják az állami alkalmazottak és az államosított ipar dolgozóinak bérért, visszafognak több állami beruházást, s mindettől összesen 10 milliárd frankos megtakarítást remélnék. Amnesztíában részesülnek azok, akik az 1981-es baloldali győzelem után tőkét csempészték külföldre; az egyetlen feltétel, hogy a visszahozott pénzek után 10 százalékos illetéket kell fizetni. Könnyítették a a külföldiek közvetlen franciaországi beruházási lehetőségeit, s a francia exportőröknek devizabevételeiket ezután nem kell azonnal frankra átváltaniuk.

Japán üzletemberek Moszkvában

240 tagú japán kereskedelmi küldöttség tárgyalt Moszkvában a japán-szovjet gazdasági együttműködési bizottság ülésén. Szó volt egyebek között az évek óta közösen folytatott dél-jakutai kőszénkitermelés bővítéséről, a szahalini kőolaj- és földgáz-feltérési munkálatokról, a szibériai erdőségek hasznosításáról. Mint azt Vlagyiszlav Malkevics szovjet külkereskedelmi miniszter-helyettes a japán üzletembereknek elmondta, a Szovjetunió felülvizsgálja a Szahalin-sziget környékén tervezett kőolaj- és földgázipari beruházásait, s a tervezetnél kevesebb tőkét ruház be két szibériai kőolaj-vegyszé-

kombinát építésébe. A beruházások visszafogásáról hozott döntés a csökkenő devizabevételekkel magyarázható — írta az Asahi Sinbun című japán lap a tárgyalásokról. A szovjet fél javasolta Japánnak, hogy a két ország működjön együtt az űrkutatásban, és szovjet hordozórakétákat ajánlott japán kereskedelmi műholdak felbocsátásához. Szovjet értékelés szerint Japánnak törekednie kellene több szovjet áru vásárlására, mert a kereskedelem meglehetősen kiegyensúlyozatlan: tavaly a Szovjetunió 982 millió rubel értékű árut exportált Japánba, míg onnan 2,29 milliárd rubel értékben importált.

Bolgár-NSZK beruházásvédelmi megállapodás

Az NSZK és Bulgária a hannoveri vásáron úgynevezett beruházásvédelmi megállapodást írt alá. A megállapodás intézkedik a kettős adóztatás kiküszöböléséről is, továbbá lehetővé teszi a nyugatnémet kormány számára, hogy kezességet vállaljon NSZK-beli cégek bulgáriai beruházásaiért. A hannoveri vásáron egyébként Bulgária — az európai szocialista országok közül elsőként — átfogó nemzeti kiállítással jelentkezt (minden évbenegy-egy ország kap ilyen lehetőséget a hannoveri vásáron). A „Wirtschaftspartner Bulgarien” feliratú kiállítási pavilonban 36 bolgár külkereskedelmi és 150 termelővállalat mutatta be újdonságait. Az NSZK tavaly az európai szocialista országok közül Bulgáriával növelte a legdinamikusabban kereskedelmi forgalmát: az árucseré 17 százalékkal bővült, és meghaladta a 2,1 milliárd márkát.

Elmaradások a szovjet olajiparban

A Szovjetunió egyik leggyengébb ágazatának bizonyult az utóbbi időben az olajipar, amely nem teljesítette az első negyedévi tervét — állapította meg az SZKP KB mellett működő pártellenőrzési bizottság. Jelentés szerint az 1984–1985-ös években tervbe vett 13 új olajfeldolgozó üzemből mindössze három épült meg, s többnél még az alapozáshoz sem kezdtek hozzá. Ezért szigorú megrovásban részesítették Szivakovot, az olajfinomító és kőolajvegyészeti ipar miniszterhelyettesét. Pjatyibratot, az ipari építésszügyi miniszter első helyettesét, s elmarasztaltak további három építkezésekkel, beruházásokkal foglalkozó minisztériumot is, amely késelt az építőanyagok, gépek szállításával és rossz tervekkel, műszaki dokumentációkat készített.

Képzelt jogok

Meglehetősen elterjedt hiedelem Magyarországon, hogy a munkahelyi szabadság felével — vagyis azzal, hogy azt mikor lehet kiadni — a dolgozó, másik felével pedig a munkáltató rendelkezik. A győri Rába Vagon- és Gépgyárnak a közelmúltban váratlan lépésre kellett elszánnia magát ahhoz, hogy a közvélemény előtt ismertté váljon, mit is ír elő valójában az éves szabadság kiadásával kapcsolatban a magyar jog. A Rába — mint ismeretes — úgy döntött, hogy ezentúl lehetőleg egyetlen részben, a természetesen érdekeinek megfelelő időpontokban adja ki dolgozóinak a szabadságot.

A döntés meglepő volt, de törvényes. Az 1967-ben kiadott Munka Törvénykönyve ugyanis kategorikusan kimondja, hogy a szabadság kiadásának időpontját a munkáltató határozza meg. E jogszabály azóta sem változott. E rendelkezéshez a jogszabály csak azt a megjegyzést fűzi meg, hogy a dolgozó kívánságát a lehetőségekhez képest figyelembe kell venni.

Nehéz megállapítani, honnan is eredhet akkor a szabadság felével való rendelkezés képzele, hiszen

még az 1951-es régi Munka Törvénykönyvben sem szerepelt ilyen rendelkezés. A Munkajogi Döntvénytár ugyancsak nem tartalmaz olyan bírósági ítéletet, amely az említett szabályra — akárcsak mint szokásjogra — hivatkozott volna.

Az is elég ritkaságnak számít Magyarországon, ha egy vállalat a szabadság egy részét folyamatosan adja ki dolgozóinak. Ez utóbbiak közé tartozik az Egyesült Izzó, ahol már a hatvanas évek óta egyszerűen szabadságolják egy-két hétre nyáron a dolgozókat, s e leállás alatt végezteti el a gyár a gépek nagyjavítását. Néhány saját rendelkezésű szabadnapja azonban mindig is megmaradt az izzósoknak. A Rába szisztémája szerint viszont a munkavállalók egyetlen szabadnapjukkal sem rendelkezhetnek saját belátásuk szerint. A vállalat arra hivatkozik, hogy olyan nemzetközi vállalkozásba kezdett, ami az eddiginél egyenletesebb teljesítményt követel. Am hogy ez az új szabadságolási forma miként lesz összeegyeztethető a szolgáltatóiparral, a váratlanul előálló privát problémákkal, valamint az iskolai szünetekkel — mindez ma nehezen látható előre.

Üresjárat

Több mint két évtizeddel ezelőtt még Magyarországon is körzethatárok közé szorították a termelőegységeket, intézmények teherautóinak a forgalmát, s külön engedély kellett a határok átlépéséhez. Ez a rendszer nem vált be, s az új mechanizmus előszel meg a 60-as években elfújta. A teherautók üzemanyag-pazarlása, ezen belül üresen futása azonban nálunk is foglalkoztatta mind a hatóságokat, mind a közvéleményt. 1975-ben kötelezővé tették, hogy a közterületi tehergépjárművek gazdái előre jelentsek be az üresen megteendő útjaikat a Volán menetirányító irodáinak, hogy az szálitalivalót ajánlhasson nekik. Anyagilag is érdekelték tették őket ennek elfogadásában, hisz — a Volán jutalékát levonva — megkapták a szállított áruért járó fuvardíj 85 százalékát, sőt a gépkocsivezető is kapott 5–8 százalék jutalékot. Az üresjáratok mégsem csökkentek a remélt mértékben, így a kötelező bejelentést megszüntették. 1980-ban bírság jellelű „térítést” vezettek be az üresfutás után, ami az 5 tonna vagy ennél nagyobb tehergépkocsik gazdáit érintette. Ez a „térítés” kilométerenként 3 forint, amit nem le-

het az árakban, költségalkulációban továbbítani. A beszedés alapja önbevallás, amit a vállalatok általában komolyan vesznek, mert a 3 forintból 30 lesz kilométerenként, ha „feledekenységen” kapják őket rajta az ellenőrök. Ezekből a 3 forintból — mint Kovács Zoltántól, a pénzügyi közlekedési főfelügyelet főigazgató-helyettesétől megtudtuk — évente 90–120 millió forint jön össze; 1980 végétől 1985 végéig összesen 547 milliót fizettek be erre az elköltött számlára. Az összegből — körülbelül 30 százalékos elvonás után — az üzemanyag-takarékosság másik, szintén jelentős eredmények kecsgető útját tudják egyengetni. A rossz motorbeállítás miatti túlfogyasztás felszámolását támogatják belőle pályázati rendszerben, országos fogyasztásmérő hálózat létrehozását.

A közületi tehergépjárművek — amelyek a magyar teherautópark közel 70 százalékát jelentik — az összes megtett út 30 százalékát üresen, rakomány nélkül teszik meg. Ez az arány a fuvarozóvállalatoknál 6–7 százalékponttal jobb. A tendencia azonban reménytelő, hiszen 1980 óta minden évben csökken, s mintegy 30 százalékkal lett kevesebb — az üresen megtett kilométerek száma.

Rákos-Pécel között

Gyorsabb út a vonatnak

A vasút egyik legforgalmasabb vonalán, Rákos és Pécel között — ahol naponta mintegy 190 vonat halad át — nagyobb mértékű felújításokat csak a hatvanas évek elején végeztek. A személy- és a teherforgalomban egyaránt fontos vaspályának, valamint a hozzá tartozó építményeknek most a közeli napokban megkezdik a rekonstrukcióját. A 622 millió forintba kerülő felújítások irányítója, Siklósi Attila tájékoztató a nagy munkáról.

Mintegy 23 kilométer hosszúságban az eddigi 48 kilogrammos síneket 54,5 kilósokra cserélik ki, ezáltal a vonatok 120 kilométeres sebességgel haladhatnak majd a pályán. Rákos mellett újjáépítik a Rákospataki hidját. Rákoscsabán új aluljárót készítenek, amely a település két részét, valamint a vasúti peronokat köti majd össze. Megszűnik a balesetveszély, mivel a járókelőknek, a le- és felszálló

utasoknak nem a síneken át kell közlekedniük, s így a vonatok is gyorsabban mehetnek.

A forgalom gyorsítását segíti elő az is, hogy a Rákospataki hídnál, Rákoscsabán és Rákospáti térségében, valamint a Pécel előtti kis sugarú íveket — kanyarokat — megnyújtják. Ezzel néhány száz méterrel rövidebb lesz a pálya. És a vonatoknak sem kell az éles kanyarok előtt fékezniük. A korszerűsítés tervezői számításba vették a közúti átjárók biztonságát is. A pálya mentén lebontanak minden olyan építményt, amely az előírt látási háromszöget takarja.

A munkák során szeptemberig — változó helyeken — állandó vágányzárát kell tartani, s ezért 10–15 perces késések várhatók. Az ott dolgozó vasutasok — ígérik — igyekeznek csökkenteni az építéssel adódó forgalmi zavarokat.

Megkezdte próbaüzemét a Haldex—Ostrava magyar—csehszlovák közös vállalat. Az ottani bányák meddőhányóiból kinyert évi 70 ezer tonna kiváló fűtőértékű szénből az üzemeltetők fele-fele arányban részesülnek

Exportlehetőségek Nigériába

„Erőfeszítéseket kell tenni, nehogy a magyar—nigériai gazdasági kapcsolatokat is negatívan befolyásolja az afrikai ország gazdasági helyzetének romlása” — mondotta Melega Tibor külkereskedelmi miniszterhelyettes, aki a Losonczy Pál vezette magyar delegáció tagjaként járt Nigériában. Vajon a Babangida tábornok-elnök fémjelazte gazdaságpolitikai fordulat, az import erőteljes korlátozása, mit jelent a magyar külkereskedelelem számára? — többek között erről kérdeztük a miniszterhelyettest, hazaérkezése után.

— Az olajárak drasztikus csökkenése a külföldi vásárlások erőteljes korlátozására, a költségvetési kiadások lefaragására, fizetési haladékok kérésére készítette a nigériai vezetést. Mit jelent ez a magyar külkereskedelelem számára?

— Nigériában ma csak a legszükségesebbre költenek, 8 milliárd dollárra csökkentették az elmúlt években az importot, s ez a tény a magyar eladások bővítésének semmi képpen sem kedvez. Nehéz feladatnak ígérkezik a tavalyi 64 millió dolláros magyar export szinten tartása vagy növelése is. Mostani tárgyalásaikkal éppen az adott különleges aktualitást, hogy lehetőségünk volt megvizsgálni: hol kapcsolódhatnak be mégis magyar termékek az új gazdaságpolitikai irányvonal megvalósításába? Új exportlehetőségeket leginkább a mezőgazdaságban és az élelmiszeriparban látok, hiszen a nigériai vezetés most kiemelt fontosságot tulajdonít ennek az ágazatnak; célul tűzte ki az élelmiszer-önellátás megvalósítását. Mindenekelőtt magyar kukoricatermesztést, sertés-, marha- és baromfitermesztést, valamint édesvízi haltenyésztőrendszerek kivételére látok lehetőséget. Fontosnak tartom elmondani ugyanakkor, hogy a nigériai mezőgazdaság fejlesztését a kormány a magán-szektorra alapozza. Ez a piacon megjelenő magyar cégek től is az eddigigélt eltérő megközelítést, pénzügyi konstrukciókat igényel: a korábbiakban ugyanis alapvetően az állam volt a fő megrendelő.

— Konkrét üzleti tárgyalásokra is alkalmat kínált az államfői találkozó?

— Egy-egy államfői látogatás jelentős, de közvetett hatással van az üzleti kapcsolatokra. Nigéria esetében azonban ezek szerepe igen fontos,

hiszen az államnak jelentős a befolyása a gazdasági életre. Egészségügyi és oktatási exportszállításaink például alapvetően állami döntésekkel múlnak. Az államfői látogatást megelőzően és azzal egyidejűleg több magyar vállalat vezetője is Nigériában járt, és konkrét üzleti tárgyalásokat is folytattak. Ezeket a tárgyalásokat kedvezően befolyásolta a magas szintű látogatás ténye.

— Sok magyar cég, a Meddior, a Technoimpex, a Metrimex évi tízmillió dolláros nagyságrendben exportál Nigériába. A pénzügyi világsajtó ugyanakkor egyre több fizetési problémáról ír az afrikai ország kapcsán. Nem túl nagy a kockázat?

— A világ legtöbb fejlődő országa fizetési nehézségekkel küzd. Átütözte vagy átütözte adósságait Nigériával is ez a helyzet. Ezt a fizetési rizikót látni kell. Ez a mérleg egyik oldala. A másikon viszont ott van egy évtizedes kiegyenlítő kapcsolatrendszer, egy fontos piac. Ha elméletileg feltesszük azt a kérdést, kivonuljunk-e erről a piacról, azt is meg kell kérdeznünk, hány év múlva, hány év múlva munkájába, s mennyibe kerül majd visszakerülni oda? Úgy gondolom, ésszerű hitelnyújtásokkal inkább meg kell őrizni nigériai pozícióinkat. Azokat a hitelvezetéseket, akik kellő körültekintéssel nyújtottak hitelt, eddig sem érte meglepetés.

Az új illetéktörvényről

Törvény szabályozza idén júliustól az illetékfizetési kötelezettséget. Az Országgyűlés már elfogadta az illetéktörvényt, amely összességében nem juttatja az eddiginél több bevételekhez a költségvetést. Az új jogszabály, miközben például tehetősebb megdrágítja a választ, csökkenti az üdülőingatlan-vásárláskor fizetendő illetéket.

A lakosság széles körét érintő kérdésekhez méltó, magas szintű jogszabály, törvény váltja fel július 1-jén az 1966 óta törvényben lévő pénzügyminiszeri rendeletet, az illetékkódexet. Ez a Magyarországon évszázados múltú viszszafejtető fizetési jogcím tulajdonképpen nem adó, hiszen nem rendszeres visszatérő kötelezettség, hanem egy-egy eseményhez kötődik, de az adóhoz sok hasonlóságot mutat: a költségvetés bevételeit gyarapítja, és társadalmi preferenciákat hordoz.

A törvény és a végrehajtási utasítás a korábbi rendelkezésekhez képest sok módosítást tartalmaz, közülük csak a legfontosabbak részletezésére nyílik e helyt mód. Vagyon-szerzési ügyekben többnyire csökken az illeték mértéke, a lakásátruházásé a forgalmi érték 5 százalékaról 2 százalékra, az üdülőátruházásé 20 százalékról 15 százalékra. Egyéb vagyontárgyaké 17-ről 15 százalékra. Ingyenes vagyonszerzés (ajándékozás, öröklés) esetén magasabb illetéket kell fizetni, mint amikor visszerterhes ügylet (adás-vétel, csere) keretében jut vagyonhoz valaki. Az illetékfizetésre ezentúl a vagyoni részesedés arányában kötelez a törvény, azaz például néhány kivételtől eltekintve nemcsak az örökös fizet majd illetéket, mint eddig, hanem a haszonélvező is. A korábbinál alacsonyabb lesz az illeték családtagok közötti öröklésnél.

Illetékkedvezmények járnak a lakásszerzés bármilyen formájára. Lakásvásárlásnál a lakás forgalmi értékének 2 százalékaival egyenlő az illeték, lakások cseréje esetén a forgalmi értékek különbözetének 2 százaléka. Tanácsi bérlet és személyi tulajdonú lakás cseréje esetén a személyi tulajdonú lakás értékének 50 százaléka után kell illetéket fizetni. Ha lakást (vagy lakóházépítési telektulajdon) cserélnék egyéb ingatlanra, az értékecsökkentés után kell az illeték alapja. Lakóház-építési célú telekszerzés esetén — akár vásárlás, akár ajándékozás, akár öröklés révén jut hozzá a tulajdonos — nem kell illetéket fizetni, ha a ház négy éven belül felépül. Megszűnik viszont a lakossági kedvezmény, és nem lesz illetékmentes ezentúl a szövetkezeti lakások egymás közötti cseréje. Mentés viszont az örökösli illeték alól a lakástulajdon első ízben történő öröklése, ha a lakástulajdon a házastár-

sak közösen szerezték (építettek), és leszármazók hiányában a túlélő házastárs az örökös.

Az eljárási illeték fizetési szabályai egyszerűsödnek, könnyebb lesz az állampolgári alkotmányos jogok érvényesítése. Az államigazgatási eljárásoknál ezentúl — mindig az eljárás kezdetekor — fizetendő illeték általános mértéke 100 forint lesz. E szabály alól két fajta kivétel van: az alkotmányos jogok és kötelezettségek teljesítésével kapcsolatos eljárások — honvédelem, választás, munkaviszony, oktatás és egyéb — mentesek lesznek az illetékfizetés alól, bizonyos költségigényesebb eljárások viszont továbbra is „drágábbak” lesznek — például az ingatlan-nyilvántartás, építésiügyi, vízügyi hatósági eljárások, útleveleügyek.

Az alapeljárások illetékét az ügyfél nem kapja vissza azon a címen, hogy kérelemnek a hatóság nem adott helyt, vagy elutasította: a jogorvoslati eljárások illetékét viszont a befizető minden esetben vissza fogja kapni, ha az államigazgatási határozat az ügyfél hátrányára jogszértőnek bizonyul. A lakosság széles körét érintő igazgatási szolgáltatások díját ezentúl csak törvény vagy törvényerejű rendelet állapíthatja meg.

A bírósági eljárásokhoz kapcsolódó illetékek mértékét és fizetésének módját ezentúl csaknem teljeskörűen a törvény szabályozza. Újdonság, hogy a gazdálkodó szervezetek ezentúl ugyanúgy és ugyanannyi bírósági illetéket fizetnek majd, mint az állampolgárok. Az illeték mértéke továbbra is a pertárgy értékéhez igazodik, de ezentúl, amikor a pertárgy értéke — vagy eszméi értéke — miatt aránytalan teher hárulna az eljárás kezdeményezőjére, ott teljes összegű, általában 1000 forint illetéket kell fizetni. Kivétel a bontóperen illeték, amely a korábbi 1000 forintról 2500 forintra emelkedik.

Megszűnik az okirati illeték, az illetékek sok vitát kiváltó harmadik típusa. A vállalkozási szerződés, a bérleti szerződés, általában az ingó tárgyak adás-vétele, a kölcsön-szerződés stb. nem lesz tehát illetékköteles. (Illetékkiszabás szempontjából az ilyen ügyletek eddig sem voltak ellenőrizhetők, a hatóságok csak vitás ügyek kapcsán értesültek róluk.) Két e körbe tartozó típus, ellenőrizhető eset más jogszabályok hatálya alá került: a külföldről behozott, öt éven belül értékesítendő személygépkocsi után július elsejétől a 10 százalékos okirati illeték helyett jövedelemadó kell fizetni, a kereskedelmi társaságok osztalékilletéke helyett pedig társulati adót fizetnek majd az érdekeltek.

Változik több eljárás szabály is: ingatlanügyekben például nem lesz tanácsi és illeték-hivatali értékelés, egyezkedés és szakértő-bizottsági eljárás, minden esetben az illeték-hivatal — mint szakhatóság — állapítja meg az illeték alapját. Ha az érintett nem ért egyet az illeték alapját képező forgalmi értékkel, a megyei tanács pénzügyi osztályán vagy a vb-titkárnál vitathatja azt. Ha a jogalap tekintetében keletkezik vita — vagyis az érték kétséges, hogy a hatóság helyesen értelmezte-e a jogszabályt —, bírósághoz lehet felülvizsgálati kérelemmel fordulni.

Mint Csúcs László, a törvényt előterjesztő pénzügyminisztériumi osztályvezető elmondta, az illetéktörvény amellől, hogy egyszerűsítheti a szabályokat, az arányosabb teherviselést, a család, mint gazdálkodó egység erősítését és a lakáshozjutás könnyítését tartja szem előtt. Az új szabályok alapján fizetendő illetékek összességében nem juttatják magasabb bevételekhez a költségvetést. (E címen évente mintegy 10 milliárd forint folyik be a táncosok és az állam kasszájába.)

Az új rendelkezések júliusi érvénybe lépéséig az eddigi előírások érvényesek.

Rába-gépek lízingje

Az Általános Vállalkozási Bank és a Rába képviselői a napokban írják alá azt a szerződést, amelynek alapján az idén 250 millió forint értékű Rába-gépet lízingelhetnek (vehetnek haszonbérletbe) a hazai mezőgazdasági üzemek. Mint Török Alberttől, a Rába értékesítési igazgatóhelyettesétől megtudtuk, a megállapodás kiterjed a Rábánál gyártott minden mezőgazdasági gépre, például erőgépekre és talajművelő eszközökre (ekékre, vetőgépekre). A szerződés szerint a bank a gépek teljes vételárát kifizeti a Rábának, majd pedig lízingbe adja azokat mezőgazdasági üzemeknek. A banknál érdeklődésünkre elmondták, hogy az üzemek a gépek árának 149 százalékaért lízingelhetik a Rába-gépeket a pénzügyi intézménytől. Az ezért járó díjat kissé csökkentő éves részletekben öt év alatt kell kifizetniük, ezután a gépek a mezőgazdasági üzemek tulajdonává válnak. A Rábánál megtudtuk: szeretnék a következő években is folytatni a lízingüzletet, mert — mint mondták — értékesítési gondjaik ugyan nincsenek, de a mezőgazdasági gépek iránti kereslet csökkent. A lízing révén a kereslet növekedésére számítanak, hiszen a magyar mezőgazdasági üzemek a lízingdíjat költségből fizethetik, s így a jelenlegi szabályok mellett könnyebben juthatnak új gépekhez.

A büntetés végrehajtásának felfüggesztése

Kivételes jellegűnek tekinthető-e az, ha a bíróság a büntetés végrehajtását próbaidőre felfüggeszti, illetve — más oldalról megközelítve — reménykedhet-e minden első büntényes, hogy büntetését felfüggesztik. Jár-e ez a kedvezmény pusztán azért, mert az illető még nem került összeütközésbe a törvénnyel? A két megfogalmazás: két vélet. Az igazság valahol a kettő között van. Az első büntényesnek nyilvánvalóan jobb az esélye a felfüggesztett büntetésre, mint annak, aki már többször állt a bíróság előtt. Önmagában azonban ez még nem meghatározó.

Nézzünk néhány példát! A gépkocsi vezetője lakott területen belül túllépi a megengedett sebességet, s valakit, aki figyelmen kívül lépett le, elüt és súlyos testi sérülést okoz. Egy másik gépkocsi vezetője 40 km/óra sebesség mellett üti el a járókelőt, az eredmény ugyanaz, de az alkoholszondás vizsgálat súlyos fokú alkoholos állapotot jelez a gépkocsi vezetőjénél. A harmadik esetben az autóbusz vezetője figyelmen kívül hagyja az elsőbbségadás kötelező táblát, s az utasok közül többen súlyos testi sérülést szenvednek. A példák közül is látszik, hogy nemcsak az elkövetett bűncselekmény súlyossága, hanem az elkövetés körülményei is hozzájárulnak ahhoz, hogy végül is felfüggesztett büntetést kap-e az illető vagy végrehajtandót. Az első esetben például a bíróság felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte a gépkocsi vezetőjét, a másik két esetben végrehajtandóra, jóllehet mindegyikük első büntényes volt. Nézzük, milyen szabályok s büntetési szabási elvek határozzák meg a büntetés felfüggesztését!

A Btk. szerint:

„az egy évet meg nem haladó szabadságvesztés vagy a pénzbüntetés végrehajtása próbaidőre felfüggeszthető, ha — különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel — alaposan feltehető, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető.

Különös méltánylást érdemlő esetben az egy évnél hosszabb, de a két évet meg nem haladó szabadságvesztés végrehajtása is felfüggeszthető.” A törvény tehát csak a 2 évet meg nem haladó szabadságvesztés és a pénzbüntetés végrehajtásának a felfüggesztését teszi lehetővé. Mivel a súlyosabb bűncselekmények büntetési tétele, s általában az ezekért kiszabott büntetés is meghaladja a 2 évet, ezek az esetek ki vannak zárva a felfüggesztett büntetés lehetőségéből. Így például szóba sem kerülhet a felfüggesztés az élet elleni, a társadalom érdekelt súlyosan veszélyeztető cselekmények esetén, a különösen súlyos szándékos bűncselekmények elkövetőivel szemben, illetve azokkal szemben, akik a társadalmi együttélés szabályaival tudatosan szembenállnak. Ugyancsak kizárt a felfüggesztésből a dologkerülő, alkoholisták életmódját folytató, vagy harácsoló életszemléletű elkövető. Nem alkalmazható ez a kedvezmény továbbá azokkal szemben sem, akik csoportosan alkalmazzanak erőszakot, jelentősen veszélyeztetve ezáltal a közbiztonságot.

Általában nem indokolt a büntetés felfüggesztése a nagyobb súlyú, a társadalomra fokozott veszélyességű szándékos bűncselekmények és az olyan, nem szándékos bűncselekmények elkövetőivel szemben, akiknél a gondatlanság magas foka állapítható meg, és a bekövetkezett eredmény is súlyos, végül a személyükben kiemelkedően társadalomra veszélyességű bűnösökkel szemben.

Visszatérve az előzőekben említett példákra: az első esetben a gépkocsi vezetője túllépte ugyan a lakott területen megengedett sebességet, a sérülés azonban annak is következménye, hogy a sértett körülmények nélkül, hirtelen a gépkocsi elé lépett. Mint első büntényes, így megúszta felfüggesztett szabadságvesztéssel. A második esetben az ittas gépkocsivezetőről a tárgyalás során kiderült, hogy alkoholisták életmódját folytató, alkoholos befolyásoltságú súlyos fokú volt, s nem valószínű, hogy a büntetés célja szabadságelvonás nélkül is megvalósulna. A harmadik esetben a hivatásos gépjárművezető alapvető közlekedési szabály ellen vétett, megszegte az elsőbbségadási kötelezettséget, számtalan utas életét és testi épségét veszélyeztette. Ilyen munkakörben ez a felelőtlen magatartás szinte megbocsáthatatlan. E két utóbbi esetben tehát a felfüggesztésre nem került sor.

A Btk. tételesen fel is sorolja azokat az eseteket, amikor a törvénnyel fogva kizárt a büntetés felfüggesztése. Így „a büntetés végrehajtása nem fűgeszthető fel, ha

— a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt

vagy a felfüggesztés próbaideje alatt követték el, vagy — az elkövető visszaeső. Ha a szabadságvesztés végrehajtása alatt vagy a felfüggesztés próbaideje alatt az illető gondatlan bűncselekményt követ el, ez még nem zárja ki, hogy az újabb bűncselekményért felfüggesztett büntetést kapjon. Ugyanígy a többszöri elítélés sem akadály, ha az illető nem visszaeső, azaz nem öt éven belüli ismételt elkövetésekről van szó.

Kérdés, mitől függ a próba-idő mértéke? Mielőtt erre ráterénénk, hangsúlyozni szeretnénk, hogy a bíróságnak először meg kell állapítania az adott bűncselekményért kiszabásra kerülő büntetést, annak mértékét, majd ezután kell azt meghatározni, hogy felfüggeszti-e a büntetés végrehajtását, s milyen mértékű próbaidőre. Helytelen tehát az olyan feltételezés, hogy a felfüggesztés mellett hosszabb időtartamú szabadságvesztés-büntetés kell, hogy álljon, illetve ha nem fűgesztik fel annak végrehajtását, akkor a bíróság rövidebb időtartamú szabadságvesztést szab ki.

Hogy a büntetésnek arányban kell állnia az elkövetett bűncselekmény súlyával, azt a bíróság nem a felfüggesztés lehetőségével igyekszik elérni, hanem a büntetés nemével (pl. pénzbüntetés vagy szabadságvesztés), illetve a büntetés mértékével.

A büntetés kiszabása után kerülhet sor annak mérlegelésére, hogy a két évet meg nem haladó időtartamú szabadságvesztés, illetve pénzbüntetés végrehajtásának mellőzése indokolt lehet-e, alaposan feltehető-e, hogy a büntetés célja annak végrehajtása nélkül is elérhető.

A próba-idő mértéke nem attól függ, hogy az illető milyen mértékű szabadságvesztést kapott, hanem attól, hogy az vétés-e vagy büntetés. Így a pénzbüntetés próbaideje egy év; a vétés miatt kiszabott szabadságvesztés egy évtől három évig, a büntetés miatt kiszabott szabadságvesztés pedig egy évtől öt évig terjedő időre fűgeszthető fel. A próba-időt éveken kell meghatározni, és a kiszabott szabadságvesztésnél rövidebb nem lehet. Az említett kereteken belül a próba-időt mindig a bűnösségi körülményekhez igazodva kell meghatározni. A szándékos vétés próbaideje általában hosszabb, mint a gondatlan vétésé. Távoli és nem teljes kísérletnél rövidebb, befejezett bűncselekménynél, közeli kísérletnél hosszabb próba-időt indokolt megállapítani. A próba-idő alatt

a bíróság arról akar meggyőződni, hogy az illető valóban rászolgált-e a bizalomra, s a büntetés célja a végrehajtás mellőzésével is elérhető-e. Eből következik, hogy a próba-idő mértékénél az is számításba jön, volt-e már korábban büntetve, rendezett-e az életvitele stb., mert ha igen, úgy hosszabb próba-idő megállapítása indokolt. Rövidebb próba-idő alatt ugyanis az egyéni bűnmegelőzés nem érvényesülhet kellőképpen, hosszabb próba-idő alatt viszont a „próba-időre érdemesség” jobban ellenőrizhető.

A büntetés felfüggesztése nem kivételes jellegű intézkedés, ezt igazolja az is, hogy az elkövetőt egymás után akár több alkalommal is részesíthetik a felfüggesztés kedvezményében. Ilyen esetben megkérdőjelezhető, hogy a próba-idő addigi tartama vajon eredményesen telt-e. A próba-idő alatti gondatlan bűnelkövetés általában nem zárja ki, hogy az újabb bűncselekményért felfüggesztett szabadságvesztésre, és még egyik büntetés próbaideje sem telt el, az előző büntetés próbaideje az utóbbi büntetés próbaidejének leteltéig meghosszabbodik.

Ugyancsak meghosszabbodik a próba-idő akkor is, ha olyan szabadságvesztést hajtanak végre, ami miatt nem lehet a felfüggesztett büntetés végrehajtását elrendelni. Így például ha valakit a próba-idő kiszabását megelőző bűncselekménye miatt szabadságvesztésre ítélték, s azt végrehajták, furcsa lenne ha a büntetés végrehajtása alatt az újabb bűncselekményért kiszabott felfüggesztett szabadságvesztés próbaideje telne. A bűncselekmény végrehajtása alatt ugyanis az intézeti viszonyokból adódóan könnyebb a próba-időt eredményesen kiállni, mint kint a szabad életben. Az tehát, hogy pl. a börtönben, „letelt” a kétévi próba-idő, nem bizonyítja még, hogy az eredményes is volt. Erre tekintettel ilyenkor a próba-idő a szabadságvesztés tartamával meghosszabbodik.

A szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésével egy időben az elkövető pártfogó felügyelet alá is helyezhető. Ez azt jelenti, hogy részére egyéniesített magatartási szabályokat állapítanak meg, és ezek megtartását a pártfogó ellenőrzi. Hogy szükség van-e a pártfogó felügyelet alá helyezésre, az dönti el, milyen volt az illető által elkövetett bűncselekmény súlya, illetve milyen a személyisége. Gondatlan bűncselekmény esetén általában nem indokolt a pártfogó felügyelet alá helyezés. Pénzbüntetés felfüggesztése esetén indokoltan lenne a pártfogó felügyelet alá helyezés, ezért a törvény arra nem (csak a szabadságvesztés kiszabásánál) ad lehetőséget.

A pártfogó felügyelet szabályainak súlyos megsértése azzal az eredménnyel járhat, hogy a felfüggesztett büntetést végre kell hajtani.

Ugyanilyen következménnyel jár, ha

— a próba-idő alatt megállapítják, hogy a büntetést kizáró ok ellenére fűgesztették fel,

— az elkövetőt a próba-idő alatt elkövetett bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélik, vagy az ilyen bűncselekmény miatt kiszabott (szigorított) javító-nevelő munkát változtatják át szabadságvesztésre.

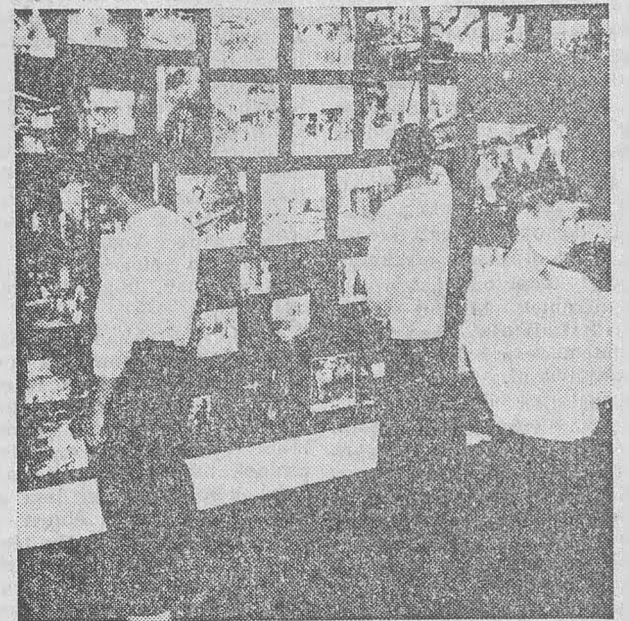
A felfüggesztett pénzbüntetést akkor is végre kell hajtani, ha az elkövetőt a próba-idő alatt elkövetett bűncselekmény miatt felfüggesztett szabadságvesztésre, javító-nevelő munkára (szigorított javító-nevelő munkára) vagy végrehajtandó pénzbüntetésre ítélik.

Dr. L. Gy.

Megörökítve...

Előző számunkban már hírt adtunk arról, hogy a baracskaifogház öntevékeny szervezete fotókiállítást szervezett. A beszámloló néhány mondatban méltatta Láng András képeit, amelyeken „élményszerűen meglepődtek az intézet korántsem eseménytelen hétköznapijai”. Nos, úgy gondoljuk, a kiállítás megszervezése épp oly dicséretes vállalkozás, miként a fotós igyekezete, hogy hű képet adjon mindarról, ami Baracskaifogházban történik. Ezért izelítől közreadjuk Láng András néhány felvételét.

T. A.

Tárlatnézők

Gitáriskola

Kovácsműhelyben

Külső szemmel

Meglehetősen éles vitába bonyolódott néhány nappal ezelőtt egy olyan újságíró kollégával, aki — életében először — valamennyire is merkedni próbált a szabadság utáni gondokkal.

Pontosabban fogalmazva: nem értette, hogy miért is vannak egyáltalában problémák?

Olyan egyszerű az egész — vélekedett. Ha valaki szerencsésen túljutott az ítéletben meghatározott szabadságvesztés-büntetésén, utána már csak rajta múlik, hogy miképpen tovább. Van egy sor nagyvállalat, amelyek ott az ajtaján a „munkásfelvétel” tábla, némelyik munkásszállóval is rendelkezik — biztosított tehát a lakás és a pénzeszköz. Ha pedig ez a kettő adott, akkor igazán nem kell senkinek sem többet tenni — ha valaki mindenáron vissza akar kerülni a börtönbe, mindenáron újabb bűncselekményeket akar elkövetni (becsületlen munka helyett), azt azután már anyagi időre kellene becsukni,

hogy akár csak évtizedek múlva kapja vissza a szabadságát. Sőt — a visszaesőnél, főként a többszörös visszaesőnél — célszerű lenne fontolóra venni: egyáltalán megérdemlik-e azt, hogy bármikor is szabadlábra kerüljenek?

A szociális segélyekre sokkal inkább azoknak van szükségük, akik nem követek el soha, semmilyen bűncselekményt. Az ő részükre sem jut elegendő pénz — minek ebből a kevesből bűnözőkre pazarolni?!

Ha felületesen, alaposabb tanulmányozás nélkül vizsgáljuk meg mindazt, amit az imént felsoroltam — az emberek tekintélyes része buzgón bólogatna, hogy „bizony, így van”. Rögtön kinek-kinek eszébe jutna néhány történet, amelyet újságban olvasott, televízióban látott stb., és rendszerint úgy kezded, hogy „A büntetett előéletű...” Vagyis valaki ismét bűncselekményt követett el, rendszerint nem sokkal a szabadulás után.

Sajnos, valóban vannak — szép számmal — ilyen esetek is, s ezek kifejezetten azoknak az esélyeit rontják, akik komolyan, őszintén szeretnék a többi emberhez hasonlóan, igyekezettel dolgozni, visszaszerezni erkölcsi megbecsülését mindazt, amit bűncselekményük elkövetésével elvesztettek. Bármennyire is úgy tűnik sok — tájékozatlan, felületes — embernek, hogy a szabadságuk közül azok vannak többségben, akik rövidesen ismét rács mögé kerülnek — a valóságban fordított az arány. Igaz, mindig a „szenzáció” az, amit az emberek hajlamosak megjegyezni, s kétségkívül figyelemfelkeltőbb az, ha a már említett módon kezdődik egy írás — ezen az — olvasói szokáson változtatni nem lehet. Hozzá tartozik a „kinti” emberekhez éppúgy, mint a gyakran tapasztalható előítélet.

Nincs más teendő ilyenkor, mint tudomásul venni a tényeket, s összeszorított foggal — dolgozni tovább. Ki-ki az életének alakításában csak így tud eredményt elérni.

—H—

Egy a sok közül

Egy vagyok a sok közül, ki szunnyadó reményeit halomra veti, mikor megnyitja a csönd kicsiny sütniját. Kinek lelkét láthatatlan aggodás hatja át, aki rozsdás napjait pórázon vezetgeti, és kopasz papírlapra kormos panaszokat fest, míg lelkében borzongva megmártózik az est.

Egy vagyok a sok közül aki az elbűjt bizalmat sokszor nem leli. Aki nem akar teljesedni, nem akar kiválni, fél jövőjétől, mert örök ellensége a BÄRMI és soha nem akar semmit felejteni. Kiben bocsánat és bosszú végérvényesen egy, s a végrehajtó idővel egy végtelenbe megy.

Csak egy vagyok a sok közül, kiben együtt a gyermeki bánat, a derű, a rossz s a jó. Ki a múlt romjai közt néha még reméli, hogy ÉLNI egyszer majd mégiscsak megéri, ha e bűvös rejtelet feloldja a szó. Kinek egész vagyona: béna lelkiismerete, és ez az egyetlen, foltozott élete.

Bagyinszky Katalin
Kálcsa

Fidizók

Az újságírás alapvető szabályai: hol történt, kivel, mikor. Sok esetben ezek elhanyagolhatók, a történet a maga egyszerűségében pótolja a fenti hiányokat. Egy ilyen szabálytalan történet az alábbi is, hiszen a körülmények mellékesek.

— Gyerekek, ez a hét nagyon megérte! — állít be nagy lelkesedéssel az egyik zárkatárs.

Megelevenedik az elmúlt négy nap története. Az átélés magával ragad mindenkit. Egyikük már harmadik éve csak a beszélőn lát maga körül női arcokat, de azok egyarány egy más világ küldöttei. „Ezen az oldalon” csak a megszokott figurák veszik körül, így felvillanyozza a tudat, hogy ha nem is közvetlenül, mégis valóságosan érezkelhet emberi kapcsolatokat a másik nemmel. Mindez talán nem is tudatosul ilyen egyszerűen, de a belső kényszer megnyilvánul.

Elfoglalják helyüket az újonnan érkezettek, megelevenedik az élet. Az ablakon ugyan látásgátlók vannak, de ez nem szab gátat az ismerkedésnek. Az udvar komor négyesége elnyeli a zákat. Innen-onnan férfihangok érdeklődnek, női altok, szopránok válaszolnak. A szegedi srác hangja is belevisít a levegőbe, ahogy érdeklődik, van-e a lányok között pesti. Igen, akad társ. Megindul a „lift”, jönnek-mennek a „lilók”. Ha már így adódott, mivel ők is többen vannak, kérdezik, hogy nincs-e más is a lányok között, aki akar „fidizni”. Persze, akad jelentkező.

Már megtörténtek az első ismerkedések, az udvarra kiszűrődő hangok gyérülnek. Éppen ezért váratlanul hangzik fel egy női hang:

— Háromszáztizennégyes, telefon. Menjetelek a csaphoz! Igen, a zártság számtalan ötletet szül. Megelevenedik az élet a zárkán belül. Egyikük levelet ír, a másik visszaküldi azokat, a harmadik a csap-

nál beszél. A másik nemre sóvár emberek keresik egymás társaságát. Kialakulnak a párok. Komoly vagy komolytalan, de látszatra nagy „szerelemek” szövődnek. Természetesen senki nem használja az igazi nevet, mert megbukni nem akar, de néhány levélváltás után a partnerek között általában már ismert a valódi név is. Van, aki halálisan komolyan veszi az ismeretséget, van, aki lépcsőfoknak tekinti az életbe való visszatéréshez, megint mások csupán a hecc kedvéért őrzik. Mindhárom rétegnek velejárója azonban, hogy agyonüli az időt.

A letöltőházakban általában nem nézik jó szemmel a börtönkapcsolatokat, nem véletlenül. Az emberi kapcsolatok lélektana ugyanakkor olyan többszörösen egyenlet, aminek több megoldása van. Soha nem tudni, ki lesz az igazi. A mérlegnek ebben a serpenyőjében áll az a tény is, hogy visszakerülve az életbe, talán jól jön egy olyan társ, aki átélte ugyanazokat a körülményeket, nem kell alakoskodni, mert nincs mit egymás szemére vetni. Ez sem elhanyagolható szempont.

Elérkezik az este. Az az időpont, amikor megszűnik a külvilág. Az ember számot vet önmagával. Végiggondolja napi cselekedeteit, mérlegel von, mit csinált helyesen, vagy éppen mi az, amin változtatni kellene. A jelenlegi helyzet azonban egészen más. Megbomlott az ember lelki egyensúlya, esetleg évek óta nem érzékelt élmények korlátozzák fel a mindennapok egyhangúságát. Hiába a villanyoltás, az élet nem áll meg a börtönben. Az alkalmi párok szövődésait nyelk az ódon falak, nehezen csillapo-

dik a mozgalmasság. Fiúk, lányok, nők, férfiak lógnak az ablakokban, nyújtózkodnak, vagy éppen hasalnak a radiátorcsövek mellett, tapasztják fülüket a vízcsapra.

Közeleg a hajnal. Már a legkitartóbbak is ellettek magukat másnapra. Vívja át az éjszaka és a reggel, de a természet törvényeit nem lehet megmászni. Megszólal az ébresztőcsengő. Álmos tekintetek. Arra riadnak a srácok, hogy belefájnak a csapba.

— Te vagy az. Zoltán? — szól bele egy női hang a felső emeletről. — Tegnap mindenki nagyon elemében volt, beszélgettek. Kinyitottam a vízcsapot, hogy észrevegyem, ha eláll a víz. Arra még emlékszem, hogy az egyik lány beszélgetett, de két óra felé elnyomott az álom. Bocsság meg!

Szinte egész nap a fűtésvezeték mellett, az ablakokban, a csapon lógnak az ismerkedők. Egyszer csak nyílik a tárika. Már nincs idő elzárni a csapot, pedig éppen beleszólnak fentről. A csapról felémelkedő arc láttára szól be tréfásan az ór.

— Fiúk, ezt ne csináljátok!

Telik az idő, szövődnek a kapcsolatok. Ismét beáll az este. Nő a hangzavar, az örök egy-egy keményebb hangja szakít meg párbeszédet, ahogy beszólnak a tátrikákon. Továbbhaladnak, folytatódik a duma. A csapon beszélgetnek. Megszakad a „vona!”, majd fentről egy éles hang visít a levegőbe:

— Jöjjen ide!

Kattan a zár, félreismerhetetlen hangok, de kisvártatva a csapon érkezik magyarázat is.

— Zoli!! A Beát elkülönítették.

Kimagyarázza magát, kisvártatva folytatódik a diskurzus. Telnek a napok. Eljön az utolsó este, majd az átbeszélt éjszaka. Már csak egy óra hiányzott az ébresztőhöz, amikor abbahagyták, de alig-hogy felkapcsolódott hajnalban a villany, a csapból szűrődő jellegzetes zaj újra betöltötte a zárka csendjét.

— Zolikám, nagyon vigyázz magadra! Szeretlek. Irjál, Felirtalak kapcsolattartónak. Jóval előbb szabadulok, mint te, de várni fogok rád. Bizál bennem!

Hallós Jenő
Budapesti Fegyház
és Börtön

NYÍREGYHÁZA

Ösztönzés és követelmény

Nyíregyházán mindig törekedtek arra, hogy a lehetőségek határára belüli ne csak az alapbérrel, hanem különféle jutalmakkal ösztönözzék a hatékonyabb, jó minőségű munkát. Ebben az intézetben, akárcsak a többiek esetében, bevált a bönrendszert. Ennek a többivel szemben az az előnye, hogy gyorsan válaszol a jó teljesítményre, a kiváló munkára. Azt hiszem, az alábbi adat érzékelteti, hogy milyen helyet foglal el a bön a jutalmazásban: a vásárlási összeg növelésére tavaly 34 ezer forintot osztottak szét — differenciáltan.

Ha az összes jutalmazásra szánt összeget nézzük, akkor is szép szám kerekedik ki: 73 ezer forintot használtak fel erre... Az üzemen dolgozók átlagkeresete csaknem 2400 forint. Persze, mint ahogy jeleztem, ez átlagkereset, ennél sokkal nagyobb összeget is kifizetnek, de kevesebbet is, a munkateltjesítmény szerint.

Az intézeti foglalkoztatás során háromféle bérezési formát találunk. Van a teljesítménybér (darabér), van az időbér, azaz órabér, ezt általában az elzárások kapják. akik külső munkahelyeken dolgoznak, s van végül a tanulóbér, így azok dolgoznak, akik egy-egy munkafolyamat betanulását gyakorolják.

Tanfolyamok

Az üzemen nincs szakmunkásképzés, a szakirányú képzést a betanított munkásképző tanfolyammal pótolják. Tavaly két csoportot indítottak, a két csoportban 83 ember kapott helyet, s közülük 78 el is végezte. Az ilyen tanfolyam nemcsak géptani, hanem technológiai ismereteket is ad, tehát akik sikeresen elvégezték, bármely üzemen megállják helyüket. Persze, azt is szem előtt kell tartani, hogy nem mindenki egyforma képességű, van tehát olyan ember, aki már-már megközelíti egy szakmunkás tudását, de van olyan is, aki épp csak tud dolgozni az adott gépen.

Ez a szóródás nemcsak itt jellemző, hanem bármely kinti tanfolyamon is. Azt hiszem, az a legényegesebb egy ilyen tanfolyam során, hogy az emberek megismerkednek az igazi, szervezett üzemi termeléssel. Nem felejthetjük el,

hogy vannak köztük olyan emberek is, akik ennek előtte még nem is láttak igazi üzemet, tehát meg kell hogy szokják először is a gépeket, az üzemi rendet, hogy tisztában legyenek a termelés mikéntjével.

Munkavédelem

Ahhoz, hogy tudatosan dolgozzanak, nemcsak a munkát kell szem előtt tartaniuk, hanem még sok más is. Például ismeretlen előttük a munkavédelem. El kell érni, hogy az ide vonatkozó szabályokat, rendelkezéseket megismerjék, elsajátítsák. Hogy mennyire sikerül, azt pontosan jelzi: tavaly még jegyzőkönyvet sem kellett felvenni, azaz egyáltalán nem volt baleset.

Eme tény mögött nem elhanyagolható, tudatos, szervezett munka áll. Beleértve a részleg- és üzemvezetők munkáján keresztül az intézet parancsnokait, hiszen a rendszeres munkavédelmi szemléken ők is részt vesznek. Ennek az az előnye, hogy az esetleges hibák, hiányosságok, ha nem is azonnal, de rövid határidőn belül felszámolhatók. Ezek a szemlék negyedévenként történnek. Minden egyes alkalommal jegyzőkönyv is készül. Ezekben a jegyzőkönyvekben rögzítik a szemle tapasztalatait, s itt jelölik meg — hiba, hiányosság esetén — a határidőket is. sőt a végrehajtással megbízott személy nevét is.

Mindez összhangban van azzal az intézeti felfogással, hogy az üzemenk rendre és fegyelmre van szüksége, értelmes munkát csak rendezett, fegyelmezett üzemen lehet végezni, mert ha nem, akkor bizony előfordulhatnak kisebb-nagyobb gondok, amelyek balesethez vezethetnek. Nem szabad megelégednünk arról, hogy az emberi tényező nem mindig a jó oldalát mutatja. Ha a fegyelmel megvalul, egyből előbukkan az ember természetének esendő oldala is, ami megmutatkozik a játékokban, szórakozásban, huncelődésben, s az ilyen „laza” hangulat szinte melegágya a balesetnek.

Mert — s ezt fokozottabban hangsúlyozzuk! — az üzem a szükséges és megfelelő védőberendezésekkel rendelkezik.

Magyarán: ha ezeket használják, ha ezek a helyükön vannak, akkor emberi számítás szerint nem történhet baleset! Mint ahogy nem is történt! Ez is mutatja, hogy csak akkor vehetjük fel a siker reményében a küzdelmet a balesetek ellen, ha a munkavédelem emberi és védelmi eszközei is megvannak.

Minden üzemen havonta meg kell ismételni a munkavédelmi tudnivalókat. Sajnos sok esetben ez csak formális, pedig ha ez a munka veszt komolyságából, nagy árat fizethetünk érte. Az emberek ugyanis hajlamosak arra, hogy könnyen vegyék ezeket a rendszabályokat, mondván, eddig sem volt semmi baj, miért lenne most?! Nem véletlenül dolgozták ki a szakemberek a rendszabályokat, mert tudják, hogy azok együttes betartása óvja meg a legjobban az emberek testi épességét. Ha valamelyik elmarad, egyből megnövekszik a baleseti veszély.

Nemcsak a vezetőknek, hanem a munkásoknak is kötelessége, a munkaköri leírásnak megfelelően, hogy maga is ellenőrizze a munkavédelmi berendezések állapotát. Ha valami hibát észlel, kötelessége arról szólni, hiszen rossz védőberendezéssel nem lehet biztonságos munkát végezni.

Tűzvédelem

A tűzvédelemnél éppolyan körültekintő felkészítés és munka folyik, mint a munkavédelemnél. Megfelelő tűzvédelmi utasításuk van, s kellő számú poroltó készülék. A tűzvédelmi szemlékre szintén negyedévente kerül sor. Itt is az a módszer jellemző — jegyzőkönyv, határidő, felelős stb. — mint a munkavédelmi szemléken.

Egy szervezett üzem munkájához az is hozzátartozik, beleértve az előzőeket! —, hogy megfelelően gondoskodik a vagyonvédelemről, illetve a társadalmi tulajdon védelméről. Ennek legfőbb biztosítéka az, hogy az üzembe beérkező anyagokat, eszközöket megfelelően bizonylatolják. Ezeket figyelve, ellenőrizve semmi nem vész kárba, s kézen-közön nem tűnhet el érték, áru stb.

A. J.

Ami természetes

Az, hogy nagy rakterű hűtők sorakoznak a váci öntevékeny szervezet körletén, nem újdonság. Az sem, hogy mindegyikre ki van írva, melyik zárka lakói vehetik igénybe.

Ami ami szembeötlő — másutt szerzett korábbi tapasztalataim ellenére —, hogy a hűtőkön nincs lakat. Ahogy az őrizetese megfogalmazták: ez itt már természetes. Kezdetben előfordult, hogy egyesek „összetévesztették” az enyém és a miénk fogalmát, de aztán megértették: ha nem akarnak lakatot, no, ezúttal a hűtőkre, akkor ne nyúljanak a máséhoz.

S nem is nyúlunk. Így lehetséges, hogy a hűtők nem akadályozzák a megvásárolt élelmiszerhez való hozzáfutást, hanem éppen ellenkezőleg. Olyan élelmiszereket is lehet vásárolni, amelyek egyébként megromlanának.

Tudom, gazdasági okokból nem mindenütt tudnak hűtőket vásárolni. De jó néhány helyen erre nincs szükség, mert vannak. S ott van rajtuk a lakat is! Összintén szólva ez nemigen tetszik, mégha az okát értem is. Talán a váci példa alapján érdemes lenne felülvizsgálni a korábbi elhatározást.

Szóval, nemcsak a szójáték kedvéért mondom: a nyitott zárkák után legyenek nyitottak a hűtők is...

—f—

„Ne hagyj itt!”

(3.)

Kikísérte az ajtóig volt férjét, ott kezét nyújtott neki.

— Szia. Jó legyél!

Péter megszorította a feléje nyújtott kezét, aztán hirtelen mozdulattal a szájához emelte, és megcsókolta.

— Szia, Márta, talán kár, hogy el kell válni — mondta halkan, és leszaladt a lépcsőn.

— Ha lekésed a vonatot, gyere vissza — kiáltott utána a nő.

Egy taxi húzott el a ház előtt. Intett neki. Szerencsése volt, a sofőr észrevette, a kocsit megállt. Péter villámgyorsan beugrott a kocsiba, s máris száguldoztak a Nyugati felé.

Idejében érkeztek, a pénztárnál sem voltak sokan. Tíz perccel az indulás előtt már a vonaton ült.

Kilenc óra után érkezett Kecskemétre. Leszállt, elindult a város központja felé. Még a vonaton elhatározta, hogy az éjszakát a szállodában tölti, s a következő napon keres valahol albérteti szobát.

Nem győzött csodálkozni, amint beért a városközpontba. Igazuk volt azoknak, akik azt mondták, hogy nem ismer az a városra. Elhatározta, holnap első dolga lesz szétnézni ebben a megújult városban.

Bement a szállodába, az ötödik emeleten kért szobát, gondolván, az erkélyről sokkal jobb, szebb a kilátás, mint az alsóbb emeletről. A szobájába érve letette a táskáját, és máris kilépett az erkélyre. Gyönyörködve nézett szét, pedig az új városrészről, amely a régi Árpádvaros helyén épült, nem sokat látott, mert eltakarta a kilátást a Nagytemplom tornya.

— Úgy látszik, jól választottam — mondta elégedetten.

— Lemegyek vacsorázni, hallgatók egy kis zenét.

Megvacsorázott, egyóránnyit elüldögélt az étteremben, hallgatva a cigányzenét. Aztán visszament a szobájába, megmosdott, fekdüni készült.

— Vajon készített-e Márta pizzamát? — kérdezte magát, kinyitva a táskát. Egy zsírpapírból csomagolt valami volt felül, kibontotta. — Utaralót is készített — csóválta a fejét mosolyogva.

— Az Úristen se tud elmenni az éjszárásán.

Volt pizsama a csomagban, de nem vette föl, csak kíváncsiságból nézte meg. Úgy feküdt le, ahogy szokott, alsónadrágban.

Hajnalban ébredt. Első mozdulata a cigarettadoboz felé irányult. Elővett egy cigit, meggyújtotta. Nem kelt még fel, kényelmesen, fekvé szívtá végig. Mintegy félóránnyal heverés után elunta magát,

felkelt, megborotválkozott, felöltözött. Nem akart telni az idő. Lesétált a lépcsőn, leadta a kulcsát a portán.

Az utcán már nagy volt a forgalom, az emberek siettek a munkahelyükre. A Volánbisztró nyitva volt, belépett, kávét kért.

— Bélelve tetszik? — kérdezte halkan a presszós kisasszony.

— Nem, köszönöm, csak simán.

Úgy látszik, már mindenütt adnak szeszes italt kilenc óra előtt, gondolta a kávéját kortyolgatva. Felesleges rendelet volt, lám, kijátsszák mindegyiket.

Elsétált a régi Árpádvarosba, amit teljesen átépítettek. Új, tizemeletes házak álltak mindenütt, az utcák aszfaltotzottak, itt-ott már parkosítottak is. Vásárolt egy helyi újságot. Átnézte az álláshirdetéseket. Úgy döntött, először a DUTÉP-nél próbálkozik, ha ott nem sikerül, akkor megy csak máshová.

Szerencséje volt, a személyzeti azonnal fogadta. Megnézte az oklevelét, aztán elkérte a személyi igazolványát és a munkakönyvét.

— Csaknem két éve hiányzik, addig sehol nem dolgozott? — nézett kérdőn Péterre.

A férfi lehajtotta a fejét, nem tudott hirtelen válaszol-

ni, pedig gondolta, hogy ezt a kérdést felteszik. Ilyen-olyan válaszokat kidolgozott magában, most mégsem tartotta egyiket sem jónak. Mondhatta volna esetleg, hogy maszknál dolgozott, vagy a kitalált mesék egyikét, de nem tette.

— Börtönben voltam — mondta halkan.

A személyzeti nagyt nézett, egy ideig forgatta kezében a munkakönyvét, aztán megkérdezte:

— Ha nem vagyok indiszkret, megmondaná, miért? Nézze, nem vagyok kíváncsi természetű, azonban önt művezetői munkakörben kíváncsi foglalkoztatni, és, tudja, ott igen nagy az anyagi felelősség. Tehát, hogy is mondjam, nem mindegy, hogy kire bizzuk.

Olyan udvariasan kérdezte, úgy meglepetőztött, mintha ő jött volna a börtönből, és nem Péter, aki csaknem elnevette magát.

— Nem, uram, nem loptam, nem sikkasztottam. Kis híján átküldtem a másvilágra a feleségem szeretőjét.

— Agresszív természetű? — Nem, nem mondhattam, leszállva a gyermekkori összekocanásokat.

— Az alkoholi... szóval, az italozással hogyan áll? Szokott időnként?

— Ha megkínálnak, elfogadom, de nem emlékszem olyan esetre, hogy ittas állapotban lettem volna valaha is.

DEBRECEN

Munkaügyi Szolgáltató Iroda

Mint ismeretes, kevésbé iparosodott része az országnak a Tiszántúl. Itt nincsenek olyan kisvárosok, amelyek felszínük a többi települések munkaerőjét, azokat az embereket, akik már nem találnak munkát a szövetkezetben, a mezőgazdaságban. Talán csak a megyei székhelyek — Nyíregyháza, Debrecen, Szolnok — alkalmasak arra, hogy ne csak a helyi lakosságot, hanem a szűkebb környéket is ellássák munkaalkalommal.

Persze, arra ezek a helységek sem képesek, hogy mindenkinek foglalkoztassanak. Nem véletlen, hogy annyi ember ingázik erről a területről. Tudok olyan gyárat Budapesten, amely Újszászról (közvetlenül Szolnok melletti helység) is foglalkoztat munkásokat. Ebben az a meglepő, hogy mindennap bejár, tehát nem hente, több száz kilométert utazik, csupán azért, hogy dolgozhasson.

Felkutatja a munkaerőt

Mindennek ellenére az a meglepő, hogy a mai, úgy mond munkaerőhiányos időszakban mégis sokan keresnek munkát, és nemigen találhatnak. Mert elmúltak azok az idők, amikor minden évben új gyár, új üzem lépett munkába, kezdte meg a termelést. Ma már ha a gyárak keresnek is embereket, nem nagy létszámban, hanem csak egy-két helyre.

Érthető tehát, hogy mind a munkát keresőknek, mind a munkáltatóknak érdeke fűződött egy olyan irodához, amely nem tesz mást, mint „begyűjti” az igényeket, vagyis fogadja, sőt esetenként felkutatja a munkát keresőt, s felajánlja őket az üzemeknek. Azok pedig örömmel fogadják ezt az újszerű közvetítést, hiszen az iroda szinte garantálja, hogy csak megbízható embereket küld.

A megbízhatóságon pusztán azt kell érteni, hogy a küldött ember tud és szeret dolgozni, s tisztában van avval, hogy a munkahét öt napból áll, s ezt az öt napot végig is kell dolgozni, még hozzá egyenletes munkatempóban.

Mindehhez azt is tudni kell, hogy a legújabb rendeletek, szabályozók értelmében az üzemek abban érdekeltek,

hogy minél kevesebb embert foglalkoztassanak, nem úgy, mint korábban, amikor egy-egy céget az fémjelzett igazán, hogy mennyi ember dolgozik nála. Tehát ha úgy tetszik, az üzemek igényesebbek lettek, nemcsak hogy kvalifikált embereket keresnek, hanem olyanokat is, akik hűségesebbek hozzá, tehát nem mennek el néhány hónap, vagy egy-két év után.

Igényes üzemek

Azt hiszem, mindezekből kiderül, hogy az irodának, munkatársainak van munkája, hiszen sok-sok érdeket kell figyelembe venni, s ez a mai időszakban nehéz. Ha a szabad embereknek is ilyen nehézségekbe ütközik a helybeli elhelyezkedés, akkor el lehet gondolni, hogy a szabadulók-nak sem könnyebb. Még akkor sem, ha az iroda az ilyen emberekre nagyobb gondot fordít, azaz a jelentkezéstől a munkahelyig, sőt még utána is, figyelemmel kíséri a sorukat. Kell is ez a megkülönböztetett figyelem, mert nagyon sok olyan szabaduló van, aki — sajnos — nincs tisztában mindazzal, ami időközben megváltozott az országban, még mindig a néhány évvel ezelőtti állapot bűvkörében él, vagyis azt hiszi, hogy elég jelentkezni valahol, s máris nyitott ajtóra és állásra talál, hogy még akkor is boldogan fogadják, ha időnként be sem megy a munkahelyre. Csak jelen van a személyi nyilvántartóban, mint dolgozó!!!

Ez a helyzet ma már gyökeresen megváltozott, ma már egyre kevesebb helyen van szükség úgynevezett „vattaemberekre”, akik adták a létszámot, akik kisebb bért kaptak, s ezzel „tartják” a bérszínvonalat, s büszkén járnak-kelnek, hogy ők az igazi „tartóoszlopok”, mert ha ők nem lennének, nem tudná az üzem, gvar megfizetni a jó munkásokat! Ma már ilyen helyzet ritkán adódik, hiszen megjelentek az üzemekben a vasmunkák, a különféle csoportok stb., ezeknek már annyit fizet egy gyár, amennyit akar, vagyis ha teljesítmény van, akkor pénz is van, nem kell tekintettel lenni a bérszínvonalra.

Tehát az irodának, amikor egy-egy szabaduló elhelyez-

kedését meg akarja oldani, először is meg kell magyaráznia a jelentkezőnek, hogy mi is a teendő, mit vár tőle a jövőendő munkahelye. Annak van szerencséje, aki nemcsak elfogadja, hanem meg is fogadja a tanácsot, s úgy viselkedik a munkahelyén, ahogy kell. Mert ha nem, akkor hamar kint találja magát a kapun kívül.

Van még egy másik, figyelemre méltó változás is, amit szintén érdemes megemlíteni. Ez pedig a szakmai gyakorlatra vonatkozik. Nem véletlen, hogy a Heti Híradó, amikor csak teheti, felhívja a figyelmet arra, érdemes komolyan venni még a betanított munkás-képzést is, mert ezzel is növeli az illető elhelyezkedési lehetőségeit.

Lehetőleg — helybeliek

Arra hívnám fel tehát a figyelmet, hogy elnézésre ma már senki ne számítson, mert nagyon könnyen becsapódhat. A vállalatok, üzemek kétszer is megnézik, hogy mire költik el a pénzt, inkább hajlandók hitelt felvenni új gépekre, amelyekhez kevés ember kell, mint hogy olyan emberekre költsek, akik nem hoznak hasznot, hanem csak költségterhet jelentenek.

Mi kell tehát ahhoz, hogy valaki nyugodtan készüljön a szabadulásra? Elsősorban megbízhatóság, lehetőleg szakmai gyakorlat, és eltökélt szándék, hogy valóban dolgozni is fog. Ha mindez megvan, akkor nyugodtan fordulhat a Hajdú-Bihar Megyei Munkaügyi Szolgáltató Irodához. De azt is előre kell bocsátani, hogy lehetőleg olyanok vegyék igénybe szolgáltatást, akik helyben, vagy a környéken laknak. S munkához való jutás esetén nem is kívánnak elköltözni.

Azt már biztos lehet állítani, hogy az iroda munkatársai megkülönböztetett figyelemmel és segítőkészséggel fogadják ügyfeleiket, s azt is figyelmükbe ajánlom, hogy az iroda munkatársainak nagyon jó kapcsolata alakult ki a helyi és környékbeli gyárakkal, üzemekkel, tehát az esetek többségében sikerrel működnek közre az elhelyezkedésben. A többi, mint az életben másutt is, már magán az emberen múlik.

A. J.

Elfújta a szél...

Amikor hét évvel ezelőtt Németh Ferenc a nővére lakásán leemelte a könyvespolcra az „Elfújta a szél” című regényt, jelképesen a saját életét is „elfújta” mint amikor a szél szanaszét hordja a papírlapokat. Élete egyik fordulópontja volt ez, nem az első és talán nem is az utolsó.

Annak az élete, aki a szigorított örizetig „vitte”, bőségesen kínál történeteket. Csak hát ami a kívülállónak érdekes, az annak, aki megéli, inkább tragikus. Főleg, így viselkedve, negyvenévesen. Hiszen mindenkinek egy élete van, s amit az ember húsz és negyven év között elmulaszt, azt idősebb korban már nem pótolhatja.

15, illetve 17 éves volt, amikor elvesztette mindkét szülőjét. Csak a nővére maradt, aki nevelhette, támogathatta volna, de ő éppen abban a korban volt, amikor az ember — még ha élnek is a szülei — önállóságra vágyik. Így aztán harmadikban kimaradt a gimnáziumból, s dolgozni kezdett. Akkor úgy gondolta: nincs értelme a tanulásnak, anélkül is meg lehet élni. Almádból járt a veszprémi kórházba, majd később a főváros egyik ismert szanatóriumába helyezték át.

1966-ot írunk, tehát húszéves, amikor szabadsága idején Almádba érkezik, szülővárosába. Igazán nem előre kitervelt módon — s ez később is jellemző —, de büncselekmény-sorozatát követett el. Valaki megvenne egy 350-es Jávát, ad is érte neki háromezer forint foglalt. Eladó motor nincs, de ötlet az igen. Vagy 12 esetben mindent megismétli, összesen vagy húszezer forinthez jut hozzá, előleg címen. Am ennek a szélhámosnagnak nagy az ára: három év két hónapi börtön. Bizony, keményen „megmérték” a büntetést, de nem véletlenül. Elmondása szerint fiatal, ám ambíciózus ügyvédje javaslatára — a jelen lévő tárgyalótermi közönség derűsége közepette — megpróbálta eljátszani, hogy nem beszámítható. A trükk most sem jött be, de a büntetés mértékében a bíróság „honorálta” a színjátékot.

Még szabadulása évében újra bájba kerül. A vitorlázók, a víz szerelmeseinek közösségéhez tartozott, de egy balul elsült rosszízű tréfa miatt kizárták a szövetségből. S így, mint mondja, kényszerhelyzetbe került. Megismerkedett három lánnyal Földváron, s

egy hölgyet, gyerekekkel. S éppen intézték a tanácsnál — a nővére —, hogy tanácsi lakást kapjanak. Már a kiutalás is megvolt, de addig is a régi szülői házban laktak.

Tehát: a lakás megvolt, az új pedig útna. Jól keresett. A felesége szerette. Erre mondják: sikerült a visszailleszkedés. Vajon hogyan lehetett ezt a lehetőséget napok alatt eljátszani?

Egyszerűen. Az asszonyka már az új lakást rendezte be képzeletben, s ezt azt akart vásárolni. Neki pedig eszébe jutott, hogy nővérenek küldött a börtönből tízezer forintot. Nosza, itt a lehetőség, legalább ötezret adjon vissza. Am a sógora ezt visszautasította, talán azért, mert a régi szülői lakás értékesítéséből — amely ügylet nem is volt egészen szabályos — majdan ő is részesült volna. Erre begurult és cselekedett. Elment a nővére munkahelyére és elkérte a lakásuk kulcsát. Az odaadta, hiszen máskor is megtörtént ez. De neki ezúttal konkrét célja volt: meg akarta szerezni az ötezer forintot. S itt jön a bevezetőben említett pillanat: amikor a könyvet leemelte a polcra, kinyitott a szekrény, és ott volt egy köteg pénz. S nemcsak az ötezer, hanem az egész magához vette. Így 45 ezer forintot tulajdonított el.

A nővére hiába nem akarta a megbüntetését, csak annyit „kért” a rendőrségtől, hogy keressék meg, ez már magánindítványnak minősült. S bár néhány napi bujkálás után önként jelentkezett, s a pénz többsége is megvolt, a következmények beláthatóak. Kapott újabb három évet, plusz le kellett — kell — töltenie az őrizet hátralévő részét. Az idén ősszel szabadul...

★

A felesége elvált tőle, ő pedig megismerkedett az ország másik részében egy lánnyal. Már járt is nála, a szüleinél, amikor rövid tartamú eltávozását kapott. Bizakodik: elveszi feleségül a lányt és végre rendeződik az élete. De vajon ő mit akar csinálni? A hét évvel ezelőtti helyzetéhez képest rosszak a kilátásai. So lakás, se jó munkahely és egy bizonytalan kapcsolat. Lehet, hogy mégis most jön a pozitív fordulat?

Tanulság egy vitához

Mindenesetre az ő további élete tanulsággal szolgálhat egy bizonyos vitában. Vannak ugyanis, akik azt mondják: a szabadságvesztés alatt tanúsított kifogástalan magatartás, kedvező személyiségváltozás nem biztos, hogy kamatozik a szabadulás után, mert éppen a börtönbelen kiérdemelt rang és elismerés fog hiányozni oda, ahol senki sem méltányolja, hogy ő mi volt a börtönben. Mert Németh Ferenc a váci öntévesztés szervező vezetője. Feladatát közmegelgedésre végzi és vezetőtársai egyhangúlag szavazták rá, amikor új közösségvezetőt kellett választani. Tehát van tekintélye, szavának hitele és súlya, jó vezetői erényekkel is rendelkezik.

Erről sokat beszélünk és arról is, hogy mennyire hiányoznak társai aktivitását. Ennek okát az életbeli kudarc-sorozatokban látja, s abban, hogy sokan „kiégték” már, fásultak, nincs hitük.

Neki van, vallja, negyvenéves fejjel belátja, hogy a legjobb börtönnél is jobb a legrosszabb körülmények közötti szabadság. S új környezetben, a jövődöbeli támogatásával még valamit pótolhat abból, amit az elmúlt évtizedekben elmulasztott.

Igy legyen, kívánom. S ha tényleg kiteszi ezt a cikket a szobája falára, ez mementóként emlékeztetesse arra, amit maga mögött szeretne hagyni...

— I —

— Tehát nem iszik? De hát akkor... már engedje meg, hogyan történt?

— Nem titok. Egy hétre Miskolcra küldtek. A hét közepén már nagyon untam magam, hiányzott a feleségem, gondoltam, hazaugrok. Este kilencre értem a lakásba, egymás mellett feküdtek az ágyban.

— Megszúrta?

— Nem, dehogyan. Csak állon vágtam, aztán a mellébe rúgtam egyet.

— Akkor nem értem, az előbb azt mondta, kis híján megölte.

— Igen. Az ütéstől eltört az állkapcsa, és ahogy elesett, beütötte a fejét az éjjeliszekrény sarkába. Ez majdnem végzetes volt.

— Értem. Még egyszer elnézés a kérdezősködésért, de sajnos ez a feladat. Mindenkiről mindent tudni, már ami az erkölcsi részt illeti — tártá szét a karját az előadó bocsánatkérő mosollyal.

Péter fellélegzett, úgy látszik, a nehezen túl van. Az építészeti szövegben már csak szakmai dolgokat kérdeztek. A munkaügyi osztályon sem érdeklődtek semmi után, csak elkérték a munkakönyvét, felvették az adatait. Figyelmeztették, írassa be a személyi igazolványába, hogy elvált, mert még nincs bejegyezve. Itt említette meg, hogy most indul albérletet keresni, amikor a kecskeméti lakcímét kérdezték.

— Nincs lakása? — kérdezte csodálkozva a munkaügyi. — Otthagytam, a feleségemmel együtt.

— Ezt miért nem mondta hamarabb? Mikor is áll munkába?

— A jövő héten hétfőn.

— Nézze, ha addig nem talál lakást, el tudjuk helyezni a munkásszállónkon is. Ez jóval olcsóbb, nem beszélve arról, hogy nagyon modern szállónk van.

— Köszönöm szépen, de nem szeretnék sokadmagammal lakni egy szobában, jobban kedvelem a magányt — mondta, és elbúcsúzott.

Mindjárt este lesz, gondolta, amikor elhagyta a központi iroda épületét, és megnézte az óráját. Enni kellene valamit. Visszament a szállodába, a szobájába, és végigfeküdt a heverőn. Úgy habozott, később lemegy vacsorázni, előbb heverészik egy kicsit. Elaludt, sötét volt már, amikor felébredt. Megnézte az óráját, kilenc óra. Szinte gépiesen nyúlt a cigarettásdobozért, kivett egy szálat, meggyújtotta. Inget cselelt, nyakkendőt kötött, és lement az étterembe. Pacalpörköltet és egy üveg sört kért.

Lassan, kényelmesen evett, közben azon gondolkodott, mit csináljon, hol töltse a hétvégét. Igaz, albérletet is kellene nézni, de egyre többször jutott eszébe a munkásszálló. Végül úgy döntött, megpróbálja, ha nem lesz jó, akkor még mindig ráér albérlet után nézni.

Vacsora után még nem volt kedve lefeküdni. Kiment az utcára, sétált egyet, aztán meggondolta magát, beült a

barba. Már jó fél órája üldögélhetett ott, amikor odalépett hozzá az egyik felszolgáló.

— Uram, elnézését kérem, lenne szíves megengedni, hogy ideültessek egy háromtagú társaságot, sajnos, sehol nincs másutt hely.

— Parancsoljon — válaszolt —, úgysem maradok sokáig.

Két, harminc év körüli nő és egy hasonló korú férfi telepedett kisvártatva az asztalhoz. Bemutatkoztak. A társalgás nehezen indult. Péter igyekezett félrehúzódni, nem akarta zavarni újdonsült ismerőseit. Megtehetette ezt addig, amíg meg nem szólt a zene, mert utána a férfi, aki Feriként mutatkozott be, rögtön elvitte az egyik nőt, Mancit, táncolni. Anita maradt az asztalnál, nem lehetett udvariatlan hozzá, de ő megelőzte.

— Maga nem táncol?

— Ritkán, de ha megengedi, felkérem magát — állt fel.

— Szívesen — válaszolt a nő.

Nagyon jól táncoltak mind a ketten. Az első néhány tétova lépés után már nagyszerűen tudta irányítani, vezetni a nőt. Nem beszélgettek, mindketten élvezték a táncot, azzal voltak elfoglalva.

— Maga kecskeméti?

— Kérdezte Anita, amikor a szünetben leültek.

— Féljé-meddig Nem Kecskeméten születtem, de jó néhány évet éltem itt.

— Érdekes, elég sűrűn járok ide, de még soha nem láttam.

— Nem csoda, hiszen már tíz éve Pesten lakom.

— Látogatába jött haza, az ide.

— Nem, hétfőtől itt dolgozom a DUTÉP-nél.

— Nocsak, akkor munkatársak leszünk, én is ott dolgozom a központban. Gépiró vagyok a termelési osztályon. Hát maga?

— A házyárban kaptam beosztást, művezető vagyok. Jöjjön, iszunk valamit a pultnál, ne zavarjuk őket — intett Péter az asztalnál összebújva beszélgető párra.

Bementek a bárpulthoz, leültek a magas székekre. Anita édeset kért, Péter fél vodkát ivott. Annnyira belemelkedtek a beszélgetésbe, a közös ismerősök keresésébe, hogy észre sem vették, ismét megszólalt a zene. A második pohár italnál tartottak, amikor Feri jött értük.

— Hát ti? Fölszívódtatok?

— Kérdezte.

— Nem akartunk zavarni benneteket — mondta egyszerűen Anita.

— Gyere, mert indulunk haza.

— Na és? Miért kellek ahhoz én? Nem mertek hazamenni egyedül?

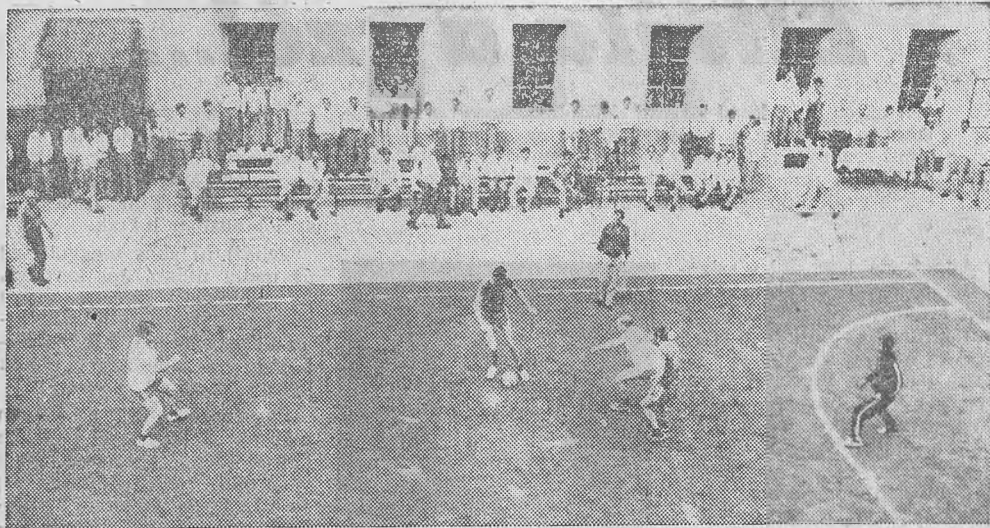
— Nézd csak a kisasszonyt, hogy felvágta a nyelvét! Reggel dolgoznom kell, gyere.

— Nekem? Én szabadságon vagyok, ráérek hazamenni. Mancit nem fél egyedül, gondolom.

Csapó Sándor

Márianosztra

(Folytatjuk)

VÁC

Ünnepi sportvetélkedő

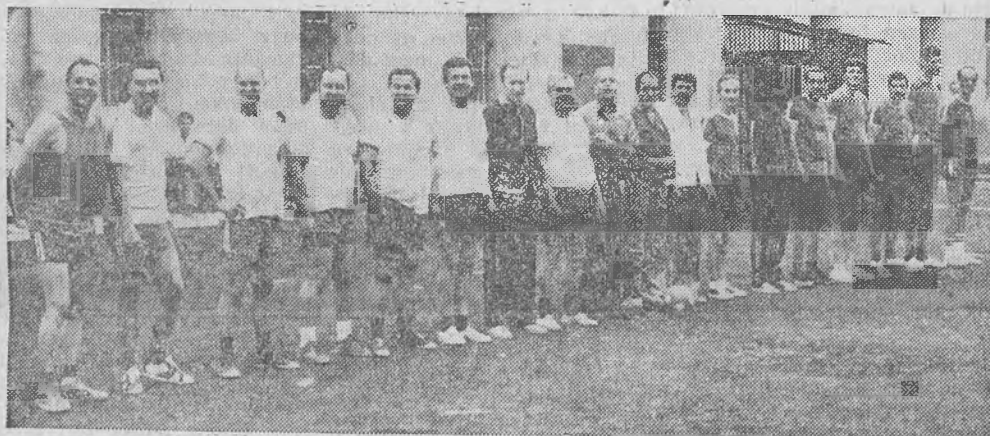

Mikrofonközélen

Május elseje alkalmából a váci Intézetben ünnepi sportvetélkedőre került sor, amely esemény egyben a nyári spartakiád nyitóaktusa is volt. Pelikán Adolf megnyitotta, megemlékező beszéde után színes rendezvények sorozata kezdődött a népes közönség előtt. Volt itt kövérek—soványak focimeccs, a Mundiál jegyében (bár a képek tanúsága szerint a soványak tényleg soványak, de a kövérek a mérkőzésre vesztek súlyukból), az erősek birkózhattak egymással, mások társaik nyakában lovolgva versengtek, sikert aratott a zenés gimnasztikai gyakorlat, amelynek szereplői hosszú ideig készültek. Mindehhez körítésként a gyógyító, nevelő csoportból alakult zenekar teremtette a zenét, a hangulatot.

A jól sikerült majális szervezőit és minden résztvevőt dicséret illeti. Ezzel az eseménnyel egyben megkezdődött több sportágban is a hagyományos nyári spartakiád versenysorozata. Remélhetőleg népes indulókkal, jó versenyekkel.

Cs. Z.

Kövérek és soványak

A gúla csúcsa

Lovaglók

Munkában a zenekar

DEBRECEN

Szakmunkások lesznek

Evekkel ezelőtt ezeken a hasábocon már szóltunk arról a meggyőződésünkről, hogy lassan-lassan egyre kevesebb segéd munkásra lesz szükség. Mára ez tökéletesen beigazolódt. Eltűntek a gyárkapukról a segéd munkás-felvételt hirdető táblák. Vagy ha nem, akkor csak kint felejtették. Mert ha valaki mostanában keres segéd munkási állást, akkor gyakorta nemleges választ kap. Ez annak is tulajdonítható, hogy költségérzékenyek lettek a vállalatok. No meg annak, hogy inkább belső embereknek juttatják a pénzt. Gondoljunk csak arra, hogy a megnövekedett létszámú *vgmk*-k tagjainak is elsőrendű érdekük, hogy szakmunkáért fizesse, a segéd munkát elvégzik ők maguk. Ugyanígy vannak ezzel az egyre nagyobb tért hódító *autonóm* (azaz önlelő) brigádok. Ők is megnéznék minden fillért, nem szólva a forintról.

Ezek a szerkezeti változások, no meg a pénzügyi szabályozók felértékelték a szakmunkát, a segéd munka pedig leértékeltődött. Ez az irányzat a jövőben még erősödik, vagyis bekövetkezik az a helyzet, amikor a mostani segéd munkák egynemélyike szakmásként lesz, a többi pedig lassacskán eltűnik.

Erre is van már példa. Az üzemek egész sorában ma már a belső szállítást *szakmási* targoncások végzik. Azt hiszem, nem túlzás, ha azt mondom, hogy így lesz ez az élet más területén is, hiszen a konténerek megjelenése, térhódítása nem maradhat hatás, illetve következmények nélkül.

Tehát az élet kikényszerítette, hogy a segéd munka visszaszoruljon oda, ahonnan elindult, vagyis nem lehet arra számítani, hogy valaki elmegy segéd munkásnak, s annyit keres vagy többet, mint egy szakmunkás... Ez régebben is, kerékkötő volt, nem szólva arról, hogy milyen feszültséget teremtett a szakmunkások körében. Szinte úgy tűnt, hogy elhanyagolható, ki az értékteremtő és ki nem!

Ebből az irányzatból súlyos következtetéseket kell levonni azoknak, akik még mindig úgy gondolkodnak, hogy nem számít, ha szabadulok, elmegyek segéd munkásnak, s megélek belőle. Ma már egyre kevésbé lehet erre számítani. Tehát, ha valaki komolyan gondolja, hogy szakit *börtönjáró szokásával* és talpon akar maradni, annak már a *bv*-n belül ki kell használnia a meglévő lehetőségeket, hogy legalább gépmunkás legyen, de ha tud, jobb, ha szert tesz szakmunkásképesítésre.

A *bv* intézetek már régóta, de főleg az utóbbi évtizedben erőteljesen szorgalmazzák, hogy az emberek szerezenek valamilyen szakmát, jártasságot különféle munkákban. Ebben nagy segítség az, hogy szinte általánossá vált a nagyüzemi termelés. Tehát nemcsak a nagy intézetek, hanem a megyeiek is üzemszerűen termelnek, s az itteni üzemi gyakorlat nagy lehetőség a szorgalmas emberek számára. Balassagyarmaton, Szolnokon cipőipari munkára van lehetőség, Sopronkőhida, Sátorajárhely szintén nagy üzemet tart fenn, nem szólva Szegedről, Márianosztráról, s folytathatnám a sort... De az a lényeg, hogy ezeken a helyeken elmélyítheti különféle szakmai ismereteit. Legtöbb helyen azonban — egyelőre — csak gépmunkási, betanított munkási szinten szerezhet jártasságot.

Van azonban már néhány olyan jel, amely arra mutat, hogy valami megmozdult... gondolunk itt arra, hogy a Csepel Autógyár már kísérletezett azzal, hogy Márianosztrán hegesztőtanfolyamot szervezett. Aki azt elvégezte, annak szabadulása után munkahelyet kínált fel.

Tavaly arról is hírt adtunk, hogy a debreceni *bv* intézetben ígéretes kezdeményezés történt, mely szerint az ottani kőművestan-

folyam végzettjeit a helyi építőipari cég alkalmazza. Tehát fel lehet ismerni, hogy mind a kinti, mind a benti emberek célja — közös! Arra irányul, hogy az alkalmas embereket szakmához, vagy azzal egyenértékű szakismerethez juttassák. Ezek még kezdeti eredmények, de ha ez a törekvés nem lankad, nem fut rossz sinre, akkor lehet belőle ígéretes valóság.

Azt hiszem, nem tévedünk akkor, ha megkockáztatjuk azt a véleményünket, hogy mindebben fel lehet fedezni az üzemek jelentős érdekeltségét, s azt, hogy még a pénz sem sajnálja, hajlandó finanszírozni az oktatást, a szakképzést. Többek között erre is jó példát mutat a Sátorajárhelyi Fehérneműgyár, amely az „R”-alap terhére vállalja, hogy a debreceni telephelyén *iv*- és *lánghegesztő* tanfolyam induljon, 40-50 ember részvételével, s ezek elméleti oktatását a helyi, városi Gépipari Technikum szaktanári végezzék. Miután az anyagi feltételek tisztázottak, könnyen meg lehet teremteni a személyi feltételeket, azaz április 15-én már meg is kötötték az intézet illetékesei a szerződést a technikum igazgatójával.

Tehát a tanfolyam megindul, már a hely is ki van jelölve, s az építkezés nagy ütemben folyik, ugyanis hely hiányában az ötletes debreceniek úgy döntöttek, hogy a régi kazánházból varázsolnak új tantermet! Ez ismét azt bizonyítja, hogy az „R”-ha mu-szaj! —, egyes intézetek „gumból” vannak, azaz szinte a semmiből teremtenek új és új helyiségeket.

Erre a már-már varázslói képességre nagy szükség van minden intézetünkben. Nem azt mondom, hogy ezt a végzetlenséget ki lehet használni, de ahogy mondani szoktuk, sok még a rejtett tartalék!

Nem véletlen tehát, hogy az intézet vezetői árgus szemekkel járják a rájuk bízott épületeket, figyelve-fürkészve, hogy mit, mire lehetne felhasználni. És ha megvan a kellő akarat, akkor, ha nem is mindent, de nagyon sokat lehet még tenni.

Azt hiszem, nem lehet eléggé hangsúlyozni annak fontosságát, ha valaki ilyen helyzetben — *börtönben!* — szakmát szerez! Nemcsak arról van szó, hogy a *bv* üzemnek is jobb, ha értő ember kezeli a gépet, végzi a munkát, inkább arról, hogy ha kiszabadul az illető, akkor magának, a társadalomnak lehet igazi hasznára... Egy képzett szakmunkás, aki megállja a helyét a szakmájában, nem olyan „elveszett”, „hitehagyott”, hangulatember, mint az, aki tényleg csak a segéd munkát végzi.

Milyen jó lenne, ha a hetedik ötéves terv folyamán, összhangban az országos tervekkel, nálunk is megindulna és széles körűvé válna egy szakképzési mozgalom. Ennek kialakulhatnának sokrétű formái, kezdve a gépmunkástól a szakmunkásig, sőt, esetenként több szakmát is lehetne szerezni.

Természetesen mindebből csak akkor lehet életképes mozgalom, ha az érintettek — maguk az elítéltek! — is felfogják a maga teljes komolyságában, hogy mekkorát változott a társadalom, s benne az üzemeknek milyen szakképzett emberekre van szükségük. Tehát bármennyi jószándék is halmozódik fel egy-egy emberben, fogadkozván, hogy többet nem kerül vissza, ha nem lesz több, s nem akar több lenni egy segéd munkásnál, akkor bajosan sikerül megállnia a helyét. Sem anyagilag, sem erkölcsileg... Mindebből az következik, hogy a társadalom változásához kell igazítanunk gondolkodásunkat. Persze, ez csak azokra vonatkozik, akik szakítani akarnak azzal az életformával, amely *börtönbe* jutatta őket. Akik nem így gondolkodnak, eleve számot vetnek avval, hogy életformának tekintik a *börtönjárást*...

A. J.

„Bűnhődés”

A közelmúlt egyik, országos visszhangot kiváltott bűncselekménye volt, amikor Budapesten, az egyik új lakótelepen egy gyalázatosan lelketlen házaspár elindult szórakozni, s rázárták az ajtót kisgyerekeikre. Amikor napok múlva hazatértek, a kisfiú a fűtetlen lakásban éhen halt és megfagyott, vagy megfagyott és éhen halt — semmiképpen nem lehetett már rajta segíteni.

A házacska, ahol mindez megtörténhetett, azóta is üresen áll a toronymagas épületek tövében. Azaz, egy lakója mégis van... egy kutya.

A házaspár kutyája Talán a kisfiú is simogatta néha, biztosan játszott vele — egyetlen társa lehetett örömtelen életében. A kutya ma sem akarja elhagyni a környéket — talán kis gazdáját keresi még mindig.

Nemrég jártam azon a környéken; aki kísért, ott lakik, s így tudta megmutatni, melyik ez a bizonyos kutya. Eppen szembejött velünk az úttesten. Fejét lógatva, lassan bandukolt —

ha ember lenne, azt mondanám rá: szomorkodva.

Nem nézett sem jobbra, sem balra — nem is érdekelte a körülötte zajló élet. Annak a bizonyos néptelen házának a kapujánál megállt, egy darabig, várakozóan nézett a kilincsré — most emelte fel először a fejét —, azután, mintha érezné, hogy a másik oldalon nincs senki, aki kinyitná az ajtót, leheveredett.

Egy idős, hetven körüli néni tűnt fel néhány lépésre a sarkon. Kis lábást tartott a kezében. Öreges lépteivel egyenesen a kutya-hoz ment; lenyomta az ajtó kilincset, s nehéz hajó-lással letette a lábcskát a földre. Az állat — mondhatnám — hálás pillantást vetett rá, azután enni kezdett.

A néni szemlátomást nem először járt itt — lassan elcsoszogott valahová a kertben, s nemsokára egy másik tállal tért vissza: abban a vizet hozta a kutyának.

Mire azt is a földre tette, az állat már befejezte az evést — legott lefetyelni kezdte a vizet.

Amikor azzal is végzett, bágyadtan, inkább csak jelezve a szándékot, megcsóválta a farkát, s ugyanígy lassan, szomorúan, mint ahogy jött, elindult az utcán. Az idős néni pedig szépen fölvetette a kiürült lábakát, s elcsoszogott a másik irányba.

A sarkon a kutya megállt egy pillanatra, mint akit töpreng valamin. Visszanézett a házra, mint aki tulajdonképpen még mindig nem hiszi el, hogy mi történt, hisz az, aki hiányzik a rozzant épületből... azután eltűnt a másik utcában.

Vajon meddig kapja még mindennap az ételét... mikor lesz belőle sehova, senkihez sem tartozó, kóbor kutya?

Biztosan nem érti, mi is történt tulajdonképpen a bezárt, üres házban. A maga módján nem érti azt, ami — az emberek sem értenek

EZIS, AZIS... EZIS, AZIS... EZIS, AZIS...

Japan ráunt az olvasásra?

Évekig a japánok voltak a világ legmohóbb olvasói, akik fejenként több könyvet olvas-tak, mint bármely más ország, és 98 százalékos, páratlan ír-ni-olvasni tudással büszkél-kedtek. Újabban azonban csökkenni látszik az írott szó iránti vágyuk. Nemcsak a ko-moly írásokat fenyegeti az a veszély, hogy elsöpri őket a képregények, a szórakoztató-ípa-pletymagazinok és a „kemény” krimik áradata, de a könyveladás ténylegesen 1 százalékkal csökkent 1984-hez képest — a második világhá-ború óta ez az első csökkenés egyik évről a másikra. „A ja-pánok nem szakítottak a nyomtatott betűvel — mondja Akira Makaszú, a Magazine House, az egyik nagy kiadó-vállalat alelnöke. — De a ré-gi nyomtatványkultúra hal-doklik.”

Ami nem azt jelenti, hogy a kiadói szakmában már nincs konjunktúra. 1984-ben például a japán olvasók megdöbbentő mennyiséget, 3,6 milliárd könyvet és magazint vásároltak, harmincat minden férfira, nő-re és gyermekre számítva az országban. „Ha a mennyiséget nézzük, akkor jól megy a könyvüzlet — mondta Kazu-hiro Kobajasi kiadói szakem-ber —, de a minőség más lap-ra tartozik.” Valóban, amíg a zsúfolt tókioi földalatti még mindig úgy nézi ki, mint egy olyan könyvtár, amelyben csak állólélek vannak, a munkába utazók által olvasott könyvek jellege drasztikusan megváltozott. A hetvenes évek elején ingázó tisztviselők tö-megeit lehetett közigazdasági elméleti, történelmi, politikai, sőt néha komoly regényekbe mélyedten látni. Manapság vi-szont vad kalandregényeket futnak át, az Official Preppy Handbook (Hivatalos Egyete-mi Előkészítő Kézikönyv) ja-

pán változatát tanulják, vagy a képregényeket lapozzák.

Néhány író szerint nem ar-ról van szó, hogy a fiatalok leteszik a könyvet — inkább sokan soha kézbe sem vették. „A mai gyermekeket a televí-zió veszi körül születésük napjától kezdve — mondja Dzsiro Akagava író, akinek a kalandregényeit több mint 30 millió példányban adták el. — Nem tudják maguk elé kép-zelni a történeteket a nyom-tatott szóból. Lehet, hogy ne-hezen is olvasnak.” Az írott japán nyelv a bonyolult, a kí-naiból átvett írásjelek ezreit használja, és bár hivatalosan azt állítják, hogy szinte egy-általán nincs analfabétizmus, Kobajasi kitart amellett, hogy a fiatalok egyszerűen nem tudnak elég írásjelet elolvas-ni. Mi több, nem ismerik a régi közmondásokat és az iro-dalmi utalásokat. Bár Akaga-va szerint eltűnőzzék a problé-mát, azt készségesen elisme-ri, a könyveit úgy írja, hogy egy ötödik osztályos is meg-értse.

Ez még nem jelent annyit, hogy a japánok lecsapták a komoly könyveket. „A szóra-kozások korát éljük — mond-ja Sicsihei Yamamoto társa-dalomkritikus és kiadó —, de lehet, hogy hamarosan meg-fordul az olvasás irányzata.” Nemcsak az irodalmi fronton érezhető mozgolódás, de a fia-tal japánok újabban a vallá-sos és a kozmológiai művek polcát keresik a könyvkeres-kedekben. „A mai könyvek nem jutnak el belső világú-kig — mondja Amakaszú —, de remélem, hogy a fiatalok rövidesen észreveszik, mi hi-ányzik nekik.” Mégis nyitva marad a kérdés: hányan fog-ják igényeik kielégítését az irodalomban keresni, és há-nyan fogják inkább a tv-t nézni?

Fájdalommentes adózás

Az USA-ban divatos ha-zárdjátékok sorában vitán fe-lül a legnépszerűbb az állami lottó. Ez a játék olyan gyor-san terebélyesedik, hogy népszerűsége rövid időn be-lül túlszárnyalhatja a kaszinó-játékok és az illegálisan üzött különféle hazárdjátékok együttes pi- i részesedését.

Az USA tizenhét államá-ban együttesen 1984-ben 7,1 milliárd dollárt költöttek lot-tóra, s a lottójátékból befo-lyó tiszta haszon meghaladta a 2,9 milliárd dollárt. Mind-ezt egy kétévvvel ezelőtti fel-mérésből tudhatjuk meg, de ez a szám már azóta érve-nyét veszítette, miután Kali-forniaiban és még négy más-ik szövetségi államban is azóta beindult ez a játék. Úgy fest a dolog, hogy sem-mi sem tántoríthatja el az embereket a lottótól. Mielőtt Missouri álla-ban újtárra indították a lottót, 300 ezer dol-lárt költöttek a beharangozó reklámhadjáratra, amelyben tűzijáték és lézerbemutató is szerepelt.

A jelentős bevételek miatt az államok kormányzói álta-lában támogatják a lottót. A Missouri-lottó minden egyes dollárból 45 centet fizet visz-sza. Az állami lottó 1964-ben indult hódító útjára New Hampshire-ben, de Kansas ál-lam például még „mentes” a lottótól. A szomszédos Missou-ri államba egyre több kansa-si polgár ruccan át, kizáró-lag azért, hogy kipróbálja a szerencsét a lottóval. A kansa-si kormányzó, John Carlin legutóbb úgy nyilatkozott: „Jómagam sohasem támoga-tam a lottójátékot, de úgy tűnik, hogy fel kell adnom el-veimet, mert amióta Missouri-ban divatba jött a lottó, úgy érzem magam, mintha egyik kezemet a hátam mögé kö-tötték volna.”

A lottójáték legalább any-nyira amerikai „termék”, mint amilyen az almatoria. A modern lottójáték sorsát lé-nyében mindenki figyelemmel kíséri, akár szeretik, akár nem. E. M. Christianson, az „A kockázat üzlete: kereske-delmi hazárdjáték Ameriká-ban” című könyv szerzője írá-sában az amerikai lottókat veszi szigorú elemzés alá. Sze-rinte már az esélyek is zsa-rolásnak számítanak. Bármí-lyen kis esélyekkel is rendel-kezik a lottózni vágyó, úgy tűnik, mégsem tud ellenáll-ni a kísértésnek, mert a szo-

katlanul nagy nyeremények vonzzák. Két évvel ezelőtt egy illinoisi férfi 40 millió dollárt zsebelt be. Több államban bevezették az elektromos lot-tóárusítást, hasonlóan a töké-letesen automatizált bank-pénztárakhoz, hogy ezáltal is még több embert nyerjenek meg ennek a játéknak.

Sokak szerint a lottó is ká-ros hatással van az emberek-re. Egyesek odáig mennek, hogy egyenesen az alkohollal ha-sonlítják össze. Egy sajátos felmérés — még tíz évvel e-zelőtről — az amerikai sze-rencselovagokat vette „bonc-kés” alá, és megállapította, hogy mintegy 1,1 millió 18 év fellelti, amerikai állampolgár sorolható a megrögzött ha-zárdjátékosok közé, és durván ennek háromszorosa azoknak a száma, akik a „lehetősé-ge-sen megrögzött játékosok” terminológiájába sorolhatók.

Minden valószínűség szer-int a lottójátékról folyó viták ko-rántsem zavarják az átlag-polgárt abban, hogy hétről hétre megpróbálkozzon a 1:24 millió eséllyel szemben megnyerni a 86 ezer dollá-ros rekordnyereményt. Fel-merül azonban a kérdés: ha az egyes állami lottók ilyen jól jövedelmeznek, mennyit kell várunk még a „nemzeti lottó” megjelenésére? Egy két évvel ezelőtt készült Gal-lup-felmérés szerint az ame-riakiak 62 százaléka egyetért azzal, hogy legyen nemzeti lottó. A kongresszus előtt e pillanatban hét javaslat fek-szik, ami a nemzeti lottójá-ték bevezetésével foglalkozik. Sokan idézik a lottójátékkal foglalkozó írásaiban Thomas Jefferson: „A lottózás csodá-latos dolog: így csak az adó-zók, akik akar...”

Új könyvek

ASSZONY A VILÁG FÜLÖTT

Kossuth Könyvkiadó

40 Ft

A tíz novellát magába foglaló könyv felszabadulá-sunk 40. évfordulójára meghirdetett pályázat remekait tartalmazza. Többek között olyan írók munkáit, mint Vég Antal, Galsai Pongrácz, Szakonyi Károly, Jókai Anna, Kertész Ákos. Az elbeszélések a felszabadulás utáni évtizedekben játszódnak, korunk társadalmi, em-beri konfliktusairól szólnak, különös tekintettel a férfi és a nő kapcsolatára, a magánéletre és a családra.

Astrid Lindgren: A RABLÓ LÁNYA

(Delfin-könyvek)

Móra Könyvkiadó

17 Ft

A svéd erdők mélyén élt Mattis, a rablóvezér. Egy viharos éjszakán kislánya született, Ronja, minden rab-ló nagy öröme. A kislány felcseperedett, és lassan meg-ismerete a körülötte lévő világot. Legjobban az erdőben szeretett barangolni, itt ismerkedett meg a másik rabl-ó-vezér — Borka — fiával, Brikkal. A két gyerek barát-ságot kötött, és elhatározták, hogy ők nem követik ap-juk „foglalkozását”, másként fognak élni...

A KLASSZIKUS GÖRÖG VILÁG (A múlt

születése)

Helikon Könyvkiadó

250 Ft

A múlt talán legizgalmasabb, legcsodálatosabb em-lékei az ókori görög világból maradtak ránk. E kor magas szintű életével, kultúrájával, képzőművészetével, politikájával ismerkedhetünk meg megannyi gyönyörű színes kép segítségével.

KÓS KÁROLY KÉPESKÖNYVE

Műzsák Kiadó

180 Ft

„Azt mondják, hogy néhány jó és szép épületet épí-tettem és néhány jó és szép történetet is írtam, és né-hány embernek szemét kinyitottam a látásra és fület a hallásra” — mondja Kós Károly. Életébe, munkájába enged betekintést, személyiségét tükrözi e képeskönyv.

Amerikai tizenévesek

A 16—19 éves korú ameri-kaiak legalább 15 százaléka valószínűleg nem lesz felnőt-korára a társadalom produk-tív tagja, mivel már „kikap-csolódott” a társadalomból a narkózis, a bűnözés, a terhes-ség, a munkanélküliség vagy az iskolából való lemorzsoló-dás miatt. Ezt jelentette egy üzletemberek, pedagógusok-ból és politikusokból alakult bizottság.

Közel 2,4 millió fiatal, köz-tük egyes nagyobb városokban a középiskolás tanulóknak mintegy a fele számít ebbe a csoportba, és a számuk állan-dóan növekszik.

Az üzleti világ, amely már eddig is megszenvedte, hogy csökkent a rendelkezésre álló fiatal munkaerő, még na-gyobb nyomás alá kerül, ha megbízható pályakezdő alkalm-zottakat akar találni.

„Óvatos számítással 1 250 000 fehér, 750 000 fekete és 375 000 spanyol származású veszélyez-tetett 16—19 évesről beszélhe-tünk” — írja a tanulmány.

Néhány megállapítás:

— A fiatalok körében 60-szor akkora a narkózis és az alkoholizmus, mint 1960-ban.

— A tizenéveseknél 1960 óta

109 százalékkal nőtt a terhe-sek száma a fehérek, és 10 százalékkal a nem fehérek kö-reben; évente egymillió tizen-éves válik terhessé.

— A tizenévesek emberölé-seinek száma „döbbenetes, 232 százalékkal nőtt a fehérek” és 16 százalékkal a nem fehérek körében 1950 óta, míg az ön-gyilkosságok száma 150 száza-lékkal emelkedett ugyancsak 1950 óta. „Minden 90 percben egy tizenéves öngyilkosságot követ el.”

Az öngyilkosság, a bűnözés, a narkózis és a terhesség na-gyobb gyakorisága a tizenéve-sek körében mind az elidege-nedés jele. Mind azt mutatja, hogy a család, a közösség, az iskola és a szocializáció és in-tegráció más szervei nem úgy működnek, mint azelőtt.

Miután nő az iskolai egyéni teljesítményre helyezett hang-súly, valószínű, hogy a gye-neg teljesítményük bedobják a törülközőt. Az üzleti világ és az ipar már most évi 40 mil-lió dollárt költ az alkalmazottak képzésére. És a jelentés szerint a magánszektor egyre jobban rá lesz utalva, hogy pótlólag írásra, olvasásra és matematikára tanítsa az al-kalmazottait.

ÚJ BETEGÁGY

Linzben Fritz Goffitzer főiskolai professzor és Artur Perotti építész-professzor vezetésével speciális ágyat konstruáltak mozgássérültek számára, amelyet hangta-lanul lehet egy emelő lenyomásával a mindenkori igénynek megfelelően beállítani.

Az ágy — csak a prototípus létezik, a sorozatgyár-tásról folyamatban vannak a tárgyalások — egy négy-szög alakú középső lábon áll. Ebben van a mikrohid-raulika „eldugva”. Emelőnyomással lehet például io-kozat nélkül beállítani az ágy teljes magasságát (32 cm-től 56 cm-ig). Ez főként a toloszékhez kötött bete-geknek nagyon előnyös.

Emelni és süllyeszteni lehet ezenfelül az ágy hátsó és fejrészét, valamint tetszés szerint állítható a lábrész szöge. Ezenkívül jobbra és balra lehet dönteni a spe-ciális ágyat. Ennek előnye: újraágyazáskor könnyebben lehet a mozgássérültet vagy betegét oldalt mozgatni. További szolgáltatások: kartámok, mozgatható „akasz-tó” (olyan segítőberendezés a felegyenesedéshez, amely a mozgássérült számára mindig optimális helyzetben van), „könyvtartó” és még sok más.

TRÉFÁK

— Nem értem, miért pa-naszkodsz mindig a fér-jedre? Minden pénzt ha-zaadja az utolsó fillérig.
— Ez igaz, de azután mindent visszanyer tölem kártyán.

A luxusétteremben ta-pintatosan figyelmeztetik a vendéget, hogy a pisztrán-got nem szokás késsel en-ni.

— Alkorkor miért nem hoz-tak kanalat? — kérdezi sértődötten a vendég.

— Letartóztatom autó-lopás gyanúja miatt!

— Én semmit nem lop-tam el! Ha nem hiszi, mo-tozzon meg!

— Miért vették őrizetbe? — kérdezi a bíró a zsebtol-vajtól.

— Mert már nem tudok olyan gyorsan futni, mint régen...

— Holnap küldd be a nagyapádat!

— És miért a nagyapá-mat, tanár úr kérem!

— Mert azt akarom, hogy mondja meg az apá-dnak, hogy minden feladat, amit helyetted megcsinál, tele van hibákkal!

Villanglesen

A házbeli szomszédomat Minden villany tűzbe hozza, Egy új villanykészülék őt Azonnal felvillanyozza.

(Hidvéghy Ferenc vídám ver-sének foglaltatása a rejtvényben.)

VIZSZINTES: 1. Önkívületben látott vízió jelzője lehet. 9. A versike folytatásának első része (záró betűk: A, A, T). 18. So-kat termel. 19. Nyelvtani alap-művet. 21. Fényképezési alap-hívószór. 22. Azonos betűk. 23. Hangsor. 24. Főtitkára: Pérez de Cueljar, rév. 26. Női név. 27. A felkelő nap országának pénzügye. 29. Lék betűi ke-verve. 31. A Jupiter egyik hold-ja. 32. NSZK-beli zeneszerző (Werner). 34. Kvarcfeleség, fél-dragák. 35. Haleb szíriai vá-ro-s régebbi neve. 37. A vers folytatásának második része (záró betű: L). 40. Az erbium és a vanádium vegyjele. 41. Nemrég. 42. Feléje. 43. Lakta-nyai büfé. 45. Latin é betű. 46. Komárom megyei község. 47. ... ipso: magától értetődően. 49. Kossuth-díjas matematikus (Frijeves. 1880—1956). 51. Fecske jelzője lehet. 52. A gallium vegyjele. 53. Azonos a 24. sz. sorral. 55. A stroncium vegy-jele. 56. A folyón túlra. 58. Az angol felsőház tagja. 59. A múlt idő jele. 60. Romániai magyar író (Károly). 62. Rádióbe-mondó (Mária). 65. Svájci autók

betűjele. 66. Angol becenév, vagy szibériai folyó. 67. Az an-timon vegyjele. 69. Szovjet ür-hajós. 71. A teljesítmény mér-tekegysége volt. 72. Bejárat név-elővel. 74. ... Botlyan. 77. Fe-nyegetéssel pénz csikar ki. 78. Alnev is van ilyen. 80. Pipere-cikkmarka. 81. Kutyául érzi ma-gát! 82. Női név. 83. Troli is-mert rövidített. 84. Női név. 86. Kovarosa Bagdad. 88. ... Sap; Kambodza legnagyobb tava. 89. Fél zsák! 90. Szubtropusi tűn-dérróza. 92. Minden állampol-gár rendelkezik vele. 94. Tej-ipari melléktermék. 95. Ragadó-s darab! 96. Nem éppen fogykú-ras ételismiszer.

RÜGGÖLEGES: 1. A vers folytatásának harmadik része (záró betűk: A, A, M). 2. An-gyal női név! 3. Locomotiv. 4. A vers befejező része (záró betű: Sz). 5. Alpátossal szó-nokló. 6. Kossuth-díjas költő (Zoltán, 1906—1981). 7. Időegy-ség. 8. Családtag! 9. Panaszos kutyahang. 10. József régebbi névváltozata. 11. Kóros testhő-mérséklet. 12. Az alsó közepe! 13. A nátrium vegyjele. 14. ... Sumac. 15. ... del Mar; chiliei város. 16. Verona folyója. 17. Hosszú idő múlva. 20. A ger-mánium vegyjele. 25. A 7. sz. sor huszonnégyszerese. 28. Hí-re NSZK-beli popénekesnő. 30. Adag. 32. Spanyol építész. 33. Szükséges rossz az állatkert-ben. 36. Kettőzve: szülő, nagy-szülő megnevezése. 37. Dunán-túli város. 38. Európai nép. 39.

Sajátos ragozást ígék végző-dése. 44. Lop...; kínai tó. 48. Bosszantóan buta. 50. A forga-lomból hatóságilag kivon. 53. Szelhárfa. 54. A szimfónia is ez. 57. Róma híres kútja. 59. Ka-posvárhoz tartozó település la-koja. 61. Írásbeli iskolai érte-sítés. 63. Az USA tagállama. 64. Mátka. 66. Nem enged mozdul-ni. 68. A legnehezebb elemi ré-szesek gyűjtőneve. 70. Fél-árva! 73. Kicsinyítő képző. 75. Feltűzött női hajzat. 76. Soka-ság. 77. Szórakozóhely is van ilyen. 79. Valamely hónap kö-zepe. 82. Buddhista pap. 85. Zenei félhang. 86. Erdélyi folyó. 87. Feszítőeszköz, ford. 88. Bas-tyarom! 91. Századrész! 92. Svéd és luxemburgi autók jelzése. 93. Nagy nevetetónk névjele. 94. Szintén.

Beküldési határidő: 1986. má-jus 23.

A Heti Híradó XXX. évfolyam 16. számában megjelent keresz-trejtvény helyes megfejtése a következő:

A hajótörés nem megfelelő alkalom arra, hogy az ember üszni tanuljon.

Könyvjutalmat nyertek: So-modi Sándor, Kecskemét; Orbán György, Vác; Domonkos Erzsé-bet, Kalocsa; Ternyák Béla, Győr; Tulipán János, Budapesti Fegyház és Börtön; Demencescu Péter, Sopronköhida Fegyház; Csöngel Judit, Győri Bv. Inté-zet.

SPORT

MUNDIÁL '86

Bemutatjuk ellenfeleinket

LENGYELORSZÁG

A szövetség alapítási éve: 1919.

Az ország lakosainak, igazolt labdarúgóinak száma: 36 millió, illetve 234 ezer.

A kétszeres (1974, 1982) bronzérmes csapat eddig csak négy ízben szerepelt a döntőben, a következő mérleggel: 21 mérkőzés, 12 győzelem, 4 döntetlen, 5 vereség, 33-22 gólkülönbség.

Döntőbeli bemutatkozásuk rendkívüli mérkőzést hozott, hiszen 1938-ban Strasbourgban, hosszabbítás után 6:5-re kaptak ki a braziloktól. Ezt követve, öt sikertelen próbálkozás után, csak nehezen, az angolok meglepő kiverésével, 1974-ben tértek vissza, azóta viszont a sikeres csapatok közé tartoznak.

NB II

Ismét Dunaujváros az élen

A labdarúgó NB II vasárnap, 29. fordulójában ismét helycsere történt az élen. Az eddig vezető Eger pontot veszített Vácot, a Dunaujváros viszont nagyon jó mérkőzésen az élcsoportba tartozó DVTK-tól szerzett két pontot, így — jobb gólkülönbségével ismét az élre állt.

Szabó L. SE—METRIPOND 1-1 (1-0). Mezőtúr, ezerhaty száz néző, vezette: Juhász I. Gólok: Dávid, illetve Olasz.

Salgótarján—Nyíregyháza 1-1 (1-1). Salgótarján, kétezer néző, vezette: Halmosi. Gólok: Oláh, illetve Oláh (öngól).

Nagykanizsai Olajbányász—Szolnok 1-0 (0-0). Nagykanizsa, ezernyolcszáz néző, vezette: Kiss G. Gól: Kelemen.

SZEOL—Délép—Baja 4-1 (3-0). Szeged, háromezeröttszáz néző, vezette: Roxin. Gólok: Deák (3), Kántor, illetve Andreidesz.

Komló—Debreceni Kinizsi 2-0 (0-0). Komló, kétezer néző, vezette: Fekete M. Gólok: Fekete, Takács, Papp dr. (Komló) a 75. percben kiállítva.

Vác—Eger 0-0. Vác, kétezer néző, vezette: Bay.

Kupadöntők

A Real és a Steaua a védők

A Mundiál előtti utolsó nagy fociesemények az európai kupák döntői voltak. A KEK-ben a szovjet kupagyőztes biztosan verte a spanyolokat, még a múlt héten. Az UEFA-kupában a tavalyi győztes Real már az első mérkőzésen olyan előnyt szerzett a Köln ellen, amely behozhatatlan volt. Az 5-1-es madridi győzelem után a 2-0-ás visszavágó csak formális volt.

Látszólag a legsimább döntőt a BEK ígérte, ahol a Barcelona gyakorlatilag hazai pályán fogadta a bukaresti Steaua csapatát. S itt született a bombameglepetés. Az első játékrészben a spanyolok játszottak fölényben és ha helyzeteiket kihasználják, akár gólokkal is vezethettek volna. Ám kihagyták és a második félidőre a román bajnok feljött, s már ők szerezhettek volna vezetést.

Kazincbarcika—Veszprém 1-0 (0-0). Kazincbarcika, ötszáz néző, vezette: Divinyi. Gól: Petrovics (tizenegyesből). **Szekszárd—Sopron 2-0 (0-0).** Szekszárd, ezer néző, vezette: Bubori. Gólok: Muraközi és Márkus.

Ganz-MÁVAG—Keszthely 3-2 (1-1). Kőbányai út, ezerkétszáz néző, vezette: Vukman. Gólok: Pekker, Bósz, Bodnár, illetve Kiss, Sebestyén.

Dunaujváros—Diósgyőri VTK 2-1 (1-0). Dunaujváros, hatezer néző, vezette: Maczkó. Gólok: Lehotka (2), illetve Szűcs.

A BAJNOKSÁG ÁLLÁSA

1. Dunaujváros	29	16	9	4	55-26	41
2. Eger	29	14	13	2	45-21	41
3. SZEOL-D.	29	16	7	6	56-28	39
4. Diósgyőr	29	13	8	8	49-37	34
5. Keszthely	29	11	9	9	33-31	31
6. Komló	29	13	4	12	49-43	30
7. Szekszárd	29	9	12	8	29-37	30
8. Salgótarján	29	11	7	11	31-29	29
9. Ganz-M.	29	10	9	10	43-46	29
10. Baja	29	11	7	11	44-55	29
11. Nyíregyháza	29	9	10	10	32-32	28
12. Veszprém	29	9	9	11	31-33	27
13. Nagykanizsa	29	9	9	11	36-40	27
14. Metrópond	29	9	8	12	43-45	26
15. Szolnok	29	10	6	13	31-40	26
16. Sopron	29	8	9	12	31-37	25
17. D. Kinizsi	29	8	8	13	35-42	24
18. Vác	29	8	8	13	29-40	21
19. Szabó L. SE	29	8	6	15	32-43	22
20. Kazincb.	29	6	6	17	20-52	18

A rendes játékidőben végül nem esett gól. Következett a hosszabbítás, ám ekkor már különösen a románok a tizenegyesekre spekuláltak. S nekik lett igazuk.

A rendkívül feszült légkörben a spanyolok négy büntetőt hibáztak el — a román kapus védte valamennyit —, míg a románok a négyből kettőt belőttek. Így megtörtént az, amire szinte senki sem számított: Jeney mester csapata a BEK történetében először hazavitte a díszes trófeát. Így 1986-ban — igaz, az angol csapatok nem indultak — két kupában is szocialista ország csapata győzött. Ráadásul a magyar bajnok is vigasztalódott: a kupagyőztesrel szemben maradt alul a második fordulóban.

Ezzel a labdarúgó-események néhány hétig szünetelnek, aztán kezdődik a nagy játékok, a vb június elején. — f —

SZÜR a Mundiál jegyében

Lúdtérelés — repülőjegyért

Ha nem lenne, hiányozna — mondta a sajtótájékoztatón *Kapályag Imre*, a Magyar Újságírók Országos Szövetségének főtájtárhelyettese. Való igaz, a színész—újságíró rangadó — közismert nevén SZÜR — szinte karnevállá nőtt ki magát a sok-sok év során. Az idén, május 25-én 10 órától sem lesz ez másképp.

Amint azt *Kalmár Tibor*, a mintegy háromórás program rendezője elmondta: mindenképpen aktualitást szerettek volna találni az eseményhez.

A fellépő művészek képzeltbeli utazásra indulnak majd a mexikói labdarúgó-világbajnokságra — egy léghajóval... A „helyszínen” öszszeméri erejét „válogatottunk” — csak néhány név a szereposztásból: Disztl Péter — Bubik István, Sallai Sándor — Aradszky László, Dértári Lajos — Hegedűs D. Géza — egy, a Femina hölgyeiből verbuválódott együttesel.

Nem zörög a haraszt...

Andrusch — Fenerbahce? A Mundiál után majd elvállal. Annyi mindenre tény, hogy a török egyesület elnöke helyettesének, *Fazil Tokatly*-nak a bajnokcsapat kapusa tetszett a Csepel elleni mérkőzésen. Egy félidőn át megnézte volna Gáspárt is, a szomszédos pályán, de az MTK hálóját Petry őrizte.

László, a második ligában gólerős csatárnak bizonyult, a Bp. Honvédban viszont csak kispados. Könnyen elképzelhető, hogy nyáron csapatot cserél. *Csepelen* például szívesen látnák, miként a Vassból *Gulyás* kapust is.

Kovács Ferenc, a Csepel villámszélseje után a Videoton is melegen érdeklődik. Ha *Májer* külföldre menne, lenne méltó helyettese. A kis szélső iránt viszont megcsappant az érdeklődés! Noha, amikor *Szabó Józsa* Görögországba készült, így búcsúztatta: „Ha nem megy a góllövés, szólj, hogy szerződtessék az adogatógépet is!...” Azaz, azt a Májert, aki beadásaival előkészíti a helyzeteket. Úgy látszik, Józsa rúgja a gólokat, mert Májert nem hívják.

Turner, az MTK-VM közébhátvédje változtatni szeretne

A kapitányok véleménye

Brazília az első számú esélyes

A DPA hírügynökség munkatársai a 24 érdekelt ország szövetségi kapitányát kérdezték az esélyekről:

A CSOPORT: *Enzo Bearzot* (Olaszország): — Szerintem Brazília lesz a világbajnok. — *Ivan Vucov* (Bulgária): — Több csapat egyforma eséllyel pályázik az aranyéremre. — *Carlos Bilardo* (Argentína): — Brazília, Franciaország, az NSZK és Argentína jut az elődöntőbe. Meglepetést okozhat Dánia, Uruguay, Anglia és Olaszország is. — *Kim Jung Nam* (Dél-Korea): — Brazília végez az első helyen, megelőzve Olaszországot és az NSZK-t.

B CSOPORT: *Bora Milutinovics* (Mexikó): — Ennek a világbajnokságnak nincs olyan egyértelmű esélyese, mint amilyen 1970-ben Brazília, illetve 1974-ben az NSZK volt. A győzelmet az az együttes szerzi meg, amely dél-amerikai stílusban játszik. Ez azonban európai válogatott is lehet. *Guy Thus* (Belgium): — Brazília, Argentína és Mexikó az esélyes. Ezeket az együtteseket a tengerszint feletti magasság és a klíma is támogatja. Az európaiak közül az olaszok, a franciák, a nyugat-

németek és az angolok szerepelhetnek kiemelkedően. *Caetano Ré* (Paraguay): — Úgy gondolom, Mexikóban jelentős szerepet játszhatunk. *Georges Silva de Yera* (Irak): — Nagy reményekkel utazunk Mexikóba. Csoportunk esélyese a belga válogatott.

C CSOPORT: *Henri Michel* (Franciaország): — Miért ne nyerhetnénk meg mi a világbajnokságot? *Tony Waiters* (Kanada): — Az én sorrendem: Brazília, Olaszország és Uruguay — vagy Anglia. *Eduard Malofejev* (Szovjetunió): — A körülmények a latin-amerikai országokat támogatják, mégis európai csapat szerzi meg a győzelmet. Az esélyesek: Olaszország, Franciaország, az NSZK, Argentína és Brazília. *Mezey György* (Magyarország): — Brazília lesz a világbajnok. Az európai csapatok elé helyezem Argentínát és Mexikót is.

D CSOPORT: *Tele Santana* (Brazília): — Sokan pályáznak a végső győzelemre, de egyértelmű esélyes nincs. *Miguel Munoz* (Spanyolország): — Nehéz jósolni, de a körülmények a latin-amerikai csapatok javára szólnak. *Rabah Saadana* (Algéria): — Brazília vagy az NSZK nyeri a vb-t.

Billy Bingham (Észak-Írország): — Brazília lesz a világbajnok.

E CSOPORT: *Franz Beckenbauer* (NSZK): — Szeretnénk a legjobb négy közé kerülni. A Mundiál győztese latin-amerikai csapat lesz. *Omar Borrás* (Uruguay): — Nem lennénk meglepve, ha a selejtezőcsoportunk valamelyik csapata nyerne a világbajnokságot. Az NSZK, Skócia, Dánia és az én együttesem jó erőt képvisel. *Alex Ferguson* (Skócia): — Brazília nyer. *Sepp Piontek* (Dánia): — Nem vállalkozom jóslásra, de a latin-amerikai csapatokat tartom esélyesnek.

F CSOPORT: *Antoni Piechniczek* (Lengyelország): — Nem tudom, ki nyeri a vb-t. Mi érdemelt utazunk Mexikóba. *Jose Faria* (Marokkó): — Jó esélyünk van arra, hogy továbbjussunk a selejtezőcsoportból. *Jose Torres* (Portugália): — Favoritjaim: Brazília, az NSZK, Argentína és Franciaország. *Bobbi Robson* (Anglia): — A mi válogatottunk is van olyan erős, mint bármelyik csapat. Főleg latin-amerikai csapatokat tartom esélyesnek, az angol győzelem sem kizárt, Dánia is meglepetést okozhat.

Nyilasi Tibor és a vb

Nyilasi Tibor nem utazott el a magyar labdarúgó-válogatott ausztriai edzőtáborába, és az együttölt az is jelenti, hogy nem lesz ott a Mundiálban. *Mezey György* szövetségi kapitány jó előre kijelentette, hogy csak azokkal a játékosokkal számol Mexikóban, akik részt vesznek az akklimatizációs edzéseken Liensben. *Nyilasi* pedig nincs ott.

Sok mendemonda előzte meg ezt a végső döntést. Olyan pletykák is elterjedtek, hogy maga *Mezey* nem kívánta volna *Nyilasi* jelenlétét. Ez egyszerűen nem igaz. *Mezey* magánbeszélgetésekben is többször kijelentette, hogy a magyar válogatottnak nagy szüksége van *Nyilasira*, mert ő a csapat szellemi vezére, nötte ki magát. Rendkívül nagy jelentőségű ugyanis egy csapatjátékban, hogy legyen valaki a játékosok között, akire hallgatnak a többiek, aki belülről, a pályán képes irányítani a társakat.

Nyilasi azonban nem lesz ott. Már a gerincműtete bizonytalanná tette a részvételét. Egy ideig úgy festett, hogy május elejére teljes értékű játékosá válik. Mezei még az ausztriai edzőtáborozás előtt elmondta, hogy operációját követően *Nyilasi* az ő irányításával edzett, és úgy nagyjából két héttel ezelőtt már könnyebb mérkőzésre is gondoltak. *Nyilasi* ekkor pár napra elutazott Bécsbe, majd haazértkor fájaldalmakra panaszkodott. közel sem tudott úgy edzeni, mint előzőleg.

Mezey ennek ellenére bevette a keretbe. már azért is, mert *Nyilasi* maga kérte a lehetőséget. Az utolsó pillanatban azonban Bécsből értesítés jött, hogy az Austria nem tette szabaddá a játékost a világbajnoki előkészületekre, és ragaszkodik hozzá, hogy csatlakozzon klubcsapatához. Vagyis a hónapok óta folyó tárgyalások nem vezettek eredményre, nem sikerült elintézni, hogy *Nyilasi* május 1-jétől a magyar válogatott rendelkezésére álljon.

Pedig lett volna alap a megegyezésre. A szövetségi kapitány a műtét után nemhogy ellenkezett *Nyilasi* szereplését a májusi osztrák bajnoki mérkőzéseken, hanem még támogatta is ezt az elképzelést, mondván, hogy a játékosnak most szüksége van meccsre. Úgy képzelte, hogy ha *Nyilasi* játéka alkalmasnak látja, akkor elengedi az Auszriához. Azt azonban nem vállalta és nem vállalta, hogy az Austria szabja meg, mikor lehet ott *Nyilasi* az edzőtáborban, s mikor kell onnan elmennie.

Kétségtelen, hogy *Nyilasi* kényszerhelyzetbe került klubjával szemben, de talán ő maga sem állt ki elég határozottan a válogatott szereplése mellett. Neki az Austria „adja a kenyeret”, és — erre óhatatlanul gondol az ember —, nem akart újat húzni klubjával. Viszont mellette szól az az érv, hogy az ilyen ügyeket nem a játékosnak kell elintéznie. Az MLSZ kivizsgálja, kinek a hibájából nem született olyan megalapodás az osztrákokkal, mint amilyen létrejött a görögökkel, a franciákkal.

Az a hír pedig sajnos tévedésen alapult, hogy a FIFA kötelezővé tette a más országokban futballozó profik szabadbát tételét, már egy hónappal a vb kezdete előtt. Csak a vb-t megelőző két hétre vonatkozik ez az előírás.

Persze, az sem dől még el, hogy *Nyilasi* a közeljövőben egyáltalán játéka alkalmasá válik-e. Orvosainak véleménye szerint a visszaesés ellenére is jól gyógyult, de egy ilyen műtét után valóban jelentkezhetnek komplikációk. Most majd osztrák orvosok, szakvezetők döntenek el, mikor léphet pályára *Nyilasi*. Előfordulhat, hogy hamarosan, de az is, hogy csak az ősszel. A magyar csapatnak azonban nélkülöznie kell őt, s mint egy jelentős hírű adja, Töröcsk sem lesz tagja a válogatottnak, helyére a pécsi Mészáros kerüti. Sőt, tartani kell attól, hogy Péter sérülése nem jön időben rendbe.

HÍRADÓ

SAJTÓSZEMLE

Szerkesztő:
a szerkesztőbizottság
Budapest,
V., Steindl utca 8. 1054
Klajla:
Az Igazságügyi Minisztérium
Bv. Országos Parancsnoksága
86-1855. Szikra Lapnyomda,
Budapest